

Kontrolni sistemi za oljčno olje v EU

Okvir je celovit, a se ne izvaja enotno

EVROPSKO
RAČUNSKO
SODIŠČE

Vsebina

Odstavek

01–17 | Glavna sporočila

01–05 | Zakaj je to področje pomembno

06–17 | Kaj je Sodišče ugotovilo in kaj priporoča

18–01 | Podrobneje o opažanjih Sodišča

18–49 | Države članice ne uporabljajo v celoti pravnega okvira za preverjanja skladnosti oljčnega olja

20–26 | Celovit pravni okvir za preverjanja skladnosti oljčnega olja je vzpostavljen

27–40 | Države članice ne izpolnjujejo vedno vseh zahtev

41–46 | Večina primerov neskladnosti, ki jih ugotovijo države članice, se odkrije z organoleptično oceno in je povezana s poslabšanjem kakovosti

47–49 | Komisija ima le delen pregled nad kontrolnimi sistemi držav članic

50–66 | Kontrolni sistemi EU za onesnaževala v oljčnem olju imajo nekatere pomanjkljivosti

52–57 | Nadzorni sistemi EU za preverjanje ostankov pesticidov v oljčnem olju delujejo dobro

58–64 | Kontrolni sistemi EU za druga onesnaževala niso tako dodelani kot za pesticide

65–66 | Oljčno olje, uvoženo iz tretjih držav, se ne preverja sistematično glede pesticidov in drugih onesnaževal

67–84 | Pravni okvir EU in preverjanja sledljivosti ne omogočajo vedno identifikacije porekla proizvoda

69–74 | Komisija določa pravne zahteve glede sledljivosti, vendar ni opredelila, kako bi jih morale države članice izpolnjevati

75–80 | Države članice v obseg svojih preverjanj oljčnega olja vključijo sledljivost, vendar se raven preverjanja razlikuje

81–84 | Rezultati preverjanja sledljivosti v študiji primera: porekla nekaterih oljčnih olj ni bilo mogoče izslediti

Priloge

Priloga I – O reviziji

Okvir politike

Vloge in pristojnosti

Obseg revizije in revizijski pristop

Priloga II – Pregled ustreznih parametrov kakovosti in čistosti za ekstra deviško oljčno olje ter metod analize

Priloga III – Študija primera

Priloga IV – Možni viri onesnaženja oljčnega olja

Priloga V – Onesnaževala, ki jih države članice vključijo v svoje načrte nadzora za kategorijo „maščobe in olja”

Okrajšave

Glosar

Odgovori Komisije

Časovnica

Revizijska ekipa

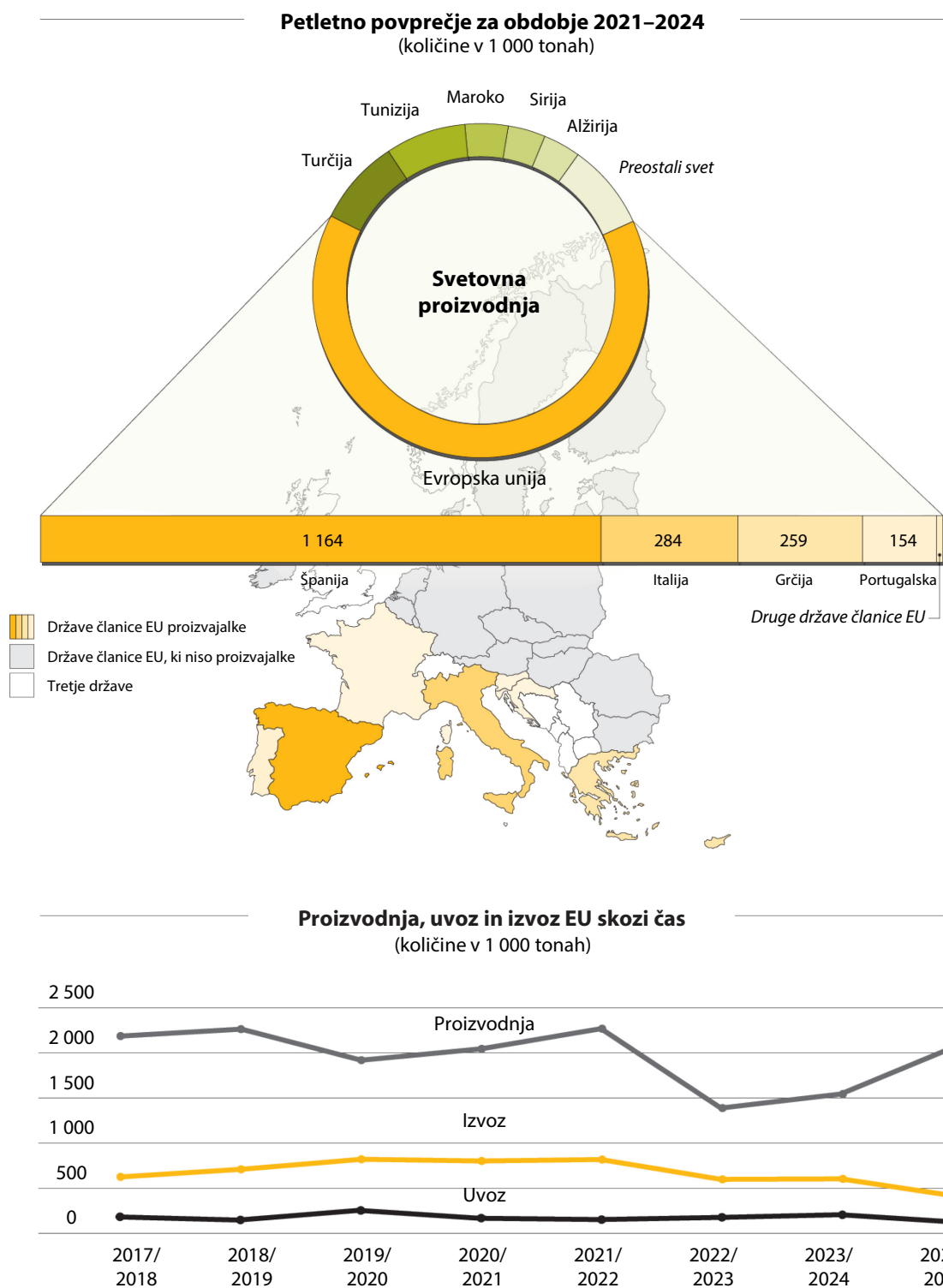
01

Glavna sporočila

Zakaj je to področje pomembno

- 01** Oljčno olje je eden najpomembnejših proizvodov Evropske unije (EU), ki je vodilna svetovna proizvajalka, potrošnica in izvoznica tega olja. Na [sliki 1](#) je nekaj podrobnosti o proizvodnji oljčnega olja v EU in trgovini z njim. Ugled EU na področju visokokakovostnega in pristnega oljčnega olja je ključnega pomena ne le z gospodarskega, temveč tudi s kulturnega vidika in vidika javnega zdravja. Mnogi državljani EU vključujejo oljčno olje v vsakodnevno prehrano, zato je bistveno, da lahko zaupajo v kakovost in pristnost proizvodov, ki jih kupujejo. To je zlasti pomembno pri ekstra deviškem oljčnem olju, ki se trži po višji ceni kot druga olja in mora zato izpolnjevati visoke standarde, da se upraviči njegova cena za potrošnike.

Slika 1 | Oljčno olje v EU

Vir: Sodišče na podlagi podatkov [Evropske komisije](#) in spletišča [World Population Review](#)

- 02** EU je vzpostavila sistem kontrol, s katerim želi zagotoviti, da je oljčno olje, ki ga potrošniki lahko kupijo v EU, pristno (tj. ne vsebuje drugih olj, njegova kakovost in čistost pa ustrezata kategoriji na etiketi), da ne ogroža zdravja potrošnikov (natančneje, da ne vsebuje onesnaževal) in da je njegovo poreklo (kot je navedeno na etiketi) mogoče preveriti (glej [sliko 2](#)).

Slika 2 | Kontrolni sistemi EU za oljčno olje

Vir: Sodišče

- 03** Evropska komisija (v nadaljnjem besedilu: Komisija) je odgovorna za določitev regulativnega okvira, države članice pa so odgovorne za zagotavljanje, da oljčno olje izpolnjuje zahteve glede varnosti hrane in zahteve EU za dajanje oljčnega olja na trg (imenovane tudi „tržni standardi“ – glej [Prilogo I](#), odstavek [05](#)). Države članice so odgovorne za vzpostavitev nacionalnega kontrolnega sistema in izvajanje preverjanj na podlagi tveganja. Imeti morajo tudi sistem sankcij v primerih, da se tržni standardi za oljčno olje in zahteve glede varnosti hrane ne upoštevajo. Sistem sankcioniranja mora biti učinkovit, sorazmeren in odvračalen.
- 04** Sodišče je to revizijo izvedlo zaradi pomembnosti sektorja oljčnega olja za EU (glej odstavek [01](#)). Pričakuje, da bo s to revizijo pripomoglo k izboljšanju nadzornega okvira za tržne standarde in zahteve glede varnosti hrane v zvezi z oljčnim oljem ter k temu, da ga države članice izvajajo.

- 05** Cilj te revizije je bil oceniti, ali so kontrolni sistemi EU zasnovani tako, da se z njimi zagotavljajo pristnost, varnost in sledljivost oljčnega olja, ki se prodaja v EU. Sodišče je ocenilo zasnovo nadzornega okvira, kot se zahteva z zakonodajo EU, in njegovo izvajanje v štirih državah članicah od leta 2018, in sicer v Belgiji, Grčiji, Španiji in Italiji. Natančneje je Sodišče ocenilo, ali te štiri države članice izvajajo zahtevano preverjanje skladnosti (pregledi, s katerimi se potrdi, da oljčno olje izpolnjuje standarde svoje kategorije in ima ustrezne značilnosti), preglede prisotnosti onesnaževal in preverjanja sledljivosti, s katerimi se potrdi poreklo olja. Za več informacij o tem ter podrobnosti o obsegu revizije in revizijski metodologiji glej [Prilogo I](#) ter odstavke [09–11](#).

Kaj je Sodišče ugotovilo in kaj priporoča

- 06** Sodišče je ugotovilo, da obstaja celovit pravni okvir EU za preverjanja skladnosti oljčnega olja, vendar ga države članice ne uporabljajo v celoti. Kljub temu so bili pri teh preverjanjih ugotovljeni primeri neskladnosti. Sodišče je ugotovilo tudi, da države članice v oljčnem olju odkrijejo zelo malo primerov vsebnosti onesnaževal nad zakonsko določenimi mejnimi vrednostmi. Vendar obstajajo nekatere pomanjkljivosti v kontrolnih sistemih, predvsem v zvezi z onesnaževali, ki niso pesticidi. Revizija Sodišča je pokazala tudi, da preverjanja sledljivosti ne omogočajo vedno identifikacije porekla proizvoda.
- 07** Področje oljčnega olja je zelo regulirano in obstaja **celovit sklop pravil EU**, ki določajo, kako naj države članice preverijo, ali oljčno olje spada v zanj deklarirano kategorijo. To vključuje fizikalno-kemijsko analizo v laboratoriju in organoleptično oceno, ki jo opravi ocenjevalna komisija. Države članice morajo izvesti minimalno število preverjanj na leto in jih načrtovati na podlagi analize tveganja. Komisiji morajo poročati o rezultatih svojih preverjanj ter imeti sistem sankcij in kazni, ki je učinkovit, sorazmeren in odvračalen (odstavki [20–24](#)).
- 08** Vendar se **pravila EU ne upoštevajo vedno**. Nekatere države članice, ki jih je obiskalo Sodišče, ne izvajajo minimalnega števila preverjanj ali pa izvajajo nepopolne laboratorijske analize ali iz svojih analiz tveganja izključijo dele trga. Kljub temu obiskane države članice preverjanja skladnosti, ki ga zahteva EU, dopolnjujejo z drugimi vrstami pregledov. Kadar se ugotovijo primeri neskladnosti, sankcije in kazni niso vedno učinkovite ali odvračalne (odstavki [27–40](#)).
- 09** **Komisija ima le delen pregled** nad delovanjem kontrolnih sistemov v državah članicah. Z letnimi poročili in sestanki z organi držav članic se ne zagotovijo izmenjave vseh ustreznih informacij (odstavki [47–49](#)).

Priporočilo 1

Okrepiti nadzor Komisije nad kontrolnimi sistemi držav članic za oljčno olje

Komisija naj okrepi nadzor nad kontrolnimi sistemi držav članic tako, da:

- (a) dejavno spodbuja države članice, da zagotovijo ustrezne informacije o svojih analizah tveganja, opravljenih pregledih (tako preverjanjih skladnosti kot drugih inšpekcijskih pregledih) ter sankcijah in kaznih, ki jih uporabljajo;
- (b) oceni kontrolne sisteme držav članic, vključno s tem, ali so preverjanja skladnosti skladna z zahtevami EU;
- (c) ustrezno in sorazmerno ukrepa, kadar se šteje, da kontrolni sistemi niso zadostni.

Ciljni rok za izvedbo: leto 2027 za (a) in (b) ter leto 2028 za (c).

- 10** Pri pomembnih področjih, kot so pogoji za mešanje olj iz različnih let pridelave ali to, ali je dovoljeno mešanje ekstra deviških in deviških oljčnih olj za prodajo kot ekstra deviška oljčna olja, **pravne zahteve za oljčno olje niso dovolj jasne**. Sodišče je ugotovilo, da imajo države članice različne pristope in da lahko te odločitve sčasoma vplivajo na poslabšanje kakovosti oljčnega olja (odstavki [25–26](#)).

Priporočilo 2

Pojasniti pravila za mešanje različnih deviških oljčnih olj

Komisija naj pojasni pravila o mešanju deviških oljčnih olj različnih let pridelave ali različnih kategorij.

Ciljni rok za izvedbo: leto 2026.

- 11 Rezultati preverjanj skladnosti** kažejo, da se večina primerov neskladnosti, ki so jih odkrile države članice, odkrije z organoleptičnim ocenjevanjem in da so povezani s poslabšanjem kakovosti olja skozi čas. K temu lahko prispevajo predolgi minimalni roki trajanja in nekatere proizvodne prakse (odstavki [41–46](#)).

- 12** Kar zadeva varnost hrane, se oljčno olje preverja za različne vrste onesnaževal. Obstaja jasen pravni okvir EU za preverjanje **pesticidov** v oljčnem olju, pri čemer je treba vsaka tri leta analizirati določeno minimalno število vzorcev. Države članice izvajajo preglede na podlagi analiz tveganja in odkrijejo le nekaj primerov neskladnosti (odstavki [52–57](#)).
- 13** Za **onesnaževala, ki niso pesticidi**, je zahtev manj. EU je določila mejne vrednosti ostankov (ki se uporabljajo za rastlinska olja in maščobe) za nekatera onesnaževala, za druga pa ne. Poleg tega na ravni EU ni zahteve glede najmanjšega števila pregledov. Države članice se odločijo, katera onesnaževala bodo preverjale. Obiskane države članice ne dokumentirajo vedno svojih analiz tveganja ali utemeljijo svojih odločitev. Komisija od leta 2023 ocenjuje načrte držav članic za nadzor živil neživalskega izvora (vključno z oljčnim oljem) (odstavki [58–64](#)).
- 14** Čeprav EU **uvozi** količino oljčnega olja, ki ustreza približno 9 % njene letne proizvodnje oljčnega olja, se preverjanja vsebnosti pesticidov in drugih onesnaževal v oljčnem olju, uvoženem iz tretjih držav, v obiskanih državah članicah ne izvajajo ali pa so zelo omejena (odstavka [65](#) in [66](#)).

Priporočilo 3

Izboljšati smernice za preverjanja onesnaževal v oljčnem olju

Komisija naj:

- (a) naroči državam članicam, da predložijo podrobnosti o svojih analizah tveganja, o tem, prisotnost katerih onesnaževal preverjajo v oljčnem olju in pogostost takih preverjanj;
- (b) od držav članic zahteva, naj v svojih analizah tveganja izrecno upoštevajo uvoženo oljčno olje.

Ciljni rok za izvedbo: leto 2026.

- 15** Osnovna **sledljivost** („en korak nazaj – en korak naprej“) je splošna zahteva za vse vrste živil, ki se dajo na trg EU. Poleg tega mora biti v skladu s tržnimi standardi za ekstra deviško in deviško oljčno olje mogoče opredeliti, na katerem geografskem območju so bile oljke obrane in se nahaja oljarna. Vendar ni **celovitih pravil ali smernic EU** o tem, kako in kdaj bi bilo treba preverjati vidike sledljivosti (odstavki [69–74](#)).

Priporočilo 4

Pojasniti zahteve glede preverjanja sledljivosti in zagotoviti smernice o tem

Komisija naj pojasni naslednja področja in zagotovi smernice v zvezi z njimi:

- (a) kaj bi morala zajemati preverjanja sledljivosti;
- (b) kako je treba poročati o rezultatih preverjanj sledljivosti.

Ciljni rok za izvedbo: leto 2027.

16 Države članice v splošnem **preverjajo** vidike **sledljivosti** med pregledi varnosti hrane in preverjanji skladnosti, vendar **v različnem obsegu**. Države članice, kot sta Španija in Italija, preverjajo poreklo v vseh fazah dobavne verige. Imajo elektronske evidence za evidentiranje vseh premikov oljk ali oljčnega olja. Namen teh evidenc je povečati transparentnost in zmanjšati tveganje goljufij (odstavki [75–80](#)).

17 Na **vzorcu 24 ekstra deviških ali deviških oljčnih olj** je Sodišče preverilo, ali lahko potrdi poreklo na etiketi. Ugotovilo je, da to ni bilo mogoče za štiri oljčna olja, ki so izvirala iz več kot ene države članice ali so bila mešanega porekla, iz EU in zunaj EU. Pri preverjanju se je pokazalo tudi, kako težko države članice sledijo poreklu oljčnega olja zunaj svojih meja, saj sodelovanje med državami članicami ni vedno uspešno (odstavki [81–84](#)).

Priporočilo 5

Izboljšati sledljivost oljčnega olja

Komisija naj:

- (a) spodbuja in podpira države članice pri oblikovanju evidenc za evidentiranje premikov oljk in oljčnega olja;
- (b) spodbuja in podpira države članice pri izboljšanju združljivosti različnih sistemov sledljivosti, da se olajša čezmejna sledljivost oljk in oljčnega olja.

Ciljni rok za izvedbo: leto 2028.

Podrobneje o opažanjih Sodišča

Države članice ne uporabljajo v celoti pravnega okvira za preverjanja skladnosti oljčnega olja

- 18** Področje oljčnega olja je zelo regulirano. Zanj velja specifična zakonodaja EU¹, v kateri so opredeljene različne kategorije oljčnega olja in njihove značilnosti ter določene natančne zahteve glede dajanja oljčnega olja na trg. Namen teh pravil je zagotavljanje kakovosti proizvodov in boj proti goljufijam. Poleg tega je njihov namen tudi olajšati trgovino in zagotoviti enake konkurenčne pogoje za proizvajalce EU. Države članice so odgovorne za vzpostavitev nacionalnega kontrolnega sistema in izvajanje preverjanj, s katerimi se potrdi, da oljčno olje izpolnjuje te zahteve (v nadaljnjem besedilu: preverjanja skladnosti).

¹ Uredba (EU) št. 1308/2013 o vzpostavitvi skupne ureditve trgov kmetijskih proizvodov; Uredba (EU) 2022/2104 glede tržnih standardov za oljčno olje; Uredba (EU) 2022/2105 o pravilih za preverjanje skladnosti tržnih standardov za oljčno olje in metodah za analizo značilnosti oljčnega olja.

19 Sodišče je ocenilo, ali:

- obstaja jasen pravni okvir za preverjanje skladnosti oljčnega olja s tržnimi standardi zanj,
- so države članice vzpostavile in uporabljajo:
 - kontrolne sisteme za izvajanje minimalnega števila preverjanj skladnosti oljčnega olja ob upoštevanju analize tveganja,
 - sisteme učinkovitih, sorazmernih in odvračalnih sankcij in kazni za neupoštevanje pravil glede skladnosti oljčnega olja,
- se s preverjanji skladnosti uspešno odkrivajo primeri neskladnosti in njihovi temeljni vzroki,
- Komisija nadzoruje kontrolne sisteme držav članic za preverjanja skladnosti in jim zagotavlja podporo.

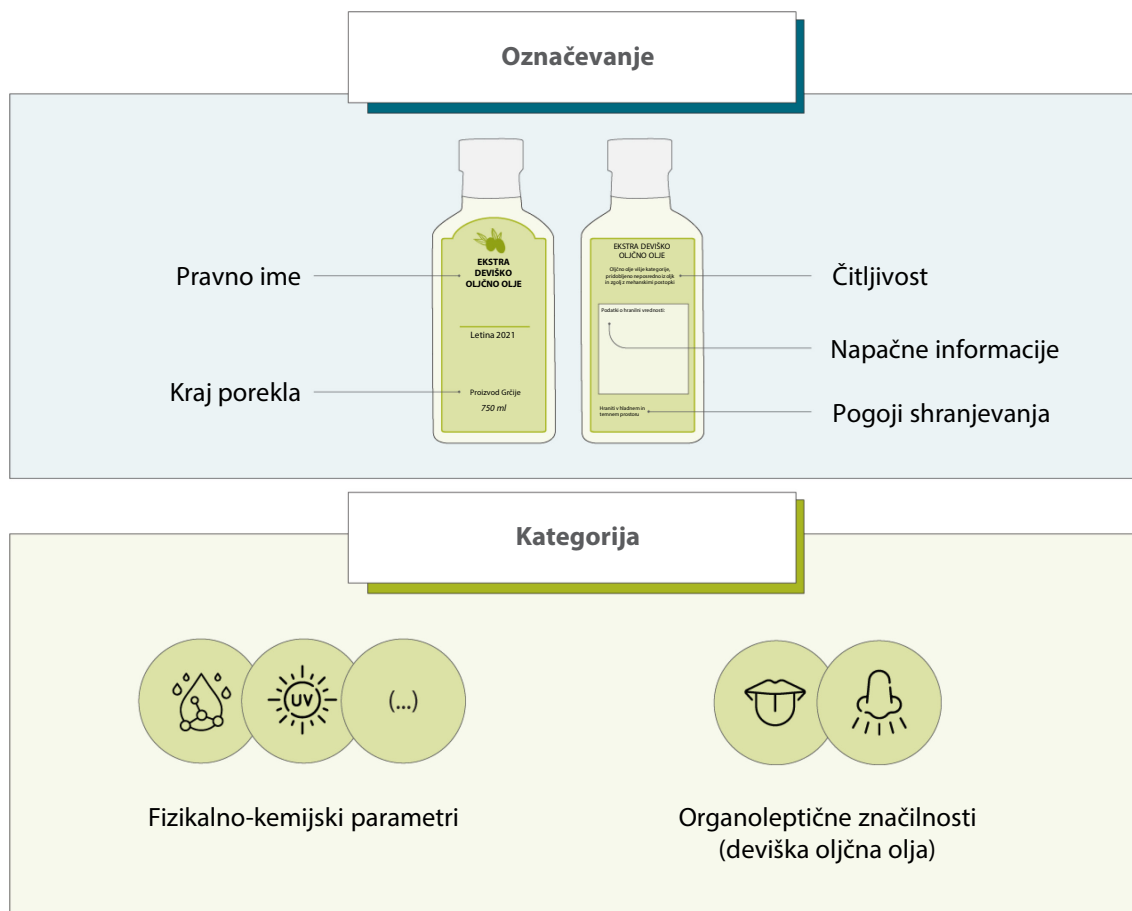
Celovit pravni okvir za preverjanja skladnosti oljčnega olja je vzpostavljen

20 V skladu s pravili EU morajo države članice opraviti **minimalno število preverjanj skladnosti**, ki je sorazmerno s količino oljčnega olja, ki se trži v njihovi državi². Opraviti morajo po eno preverjanje na 1 000 ton oljčnega olja. Komisija to število vsako leto izračuna na podlagi uradnih podatkov o trgovini (znotraj in zunaj EU) ter porabi oljčnega olja in olja iz oljčnih tropin, ki jih predložijo države članice, na podlagi povprečja zadnjih petih let.

21 Preverjanja skladnosti oljčnega olja je treba izvajati v skladu z natančno opredeljenimi pravili. Preverjanje skladnosti vključuje preverjanje, ali (i) je označevanje v skladu s pravnimi zahtevami in ali (ii) kategorija olja ustreza deklarirani kategoriji. Preverjanje označevanja je zaključeno po preverjanju petih specifičnih elementov (glej [sliko 3](#)).

² Člen 3(2) Uredbe (EU) 2022/2105.

Slika 3 | Elementi, ki jih je treba preveriti med preverjanjem skladnosti

Vir: Sodišče na podlagi Uredbe (EU) 2022/2105

- 22** V skladu s pravili je treba kategorijo preveriti s **fizikalno-kemijsko analizo** oljčnega olja v priznanem laboratoriju in **organoleptično oceno** priznanega odbora pokuševalcev (glej [slika 3](#) in [okvir 1](#)). Za ekstra deviško oljčno olje je treba preskusiti 15 parametrov (glej [Prilogo II](#)). Zakonodaja državam članicam omogoča, da skladnost s temi parametri preverijo v katerem koli vrstnem redu (morajo pa preizkusiti vse) ali v vrstnem redu, opredeljenem v [Uredbi \(EU\) 2022/2105](#), dokler eden od testov ne pokaže, da olje ne ustreza deklarirani kategoriji. Preverjanje kategorije se šteje za popolno, ko so preizkušene vse značilnosti ali ko se ugotovi, da olje nima ene od pričakovanih značilnosti.

Okvir 1

Organoleptična ocena in ocenjevalna komisija

© Yistocking, stock.adobe.com

Organoleptična ocena je del tržnih standardov za deviška oljčna olja od leta 1991. V celoti je urejena s protokoli in standardi, ki opredeljujejo sestavo ocenjevalne komisije (vključno z usposabljanjem in certificiranjem njenih članov), pripravo vzorcev (npr. standardizirani barvni kozarci in temperatura 28 °C) ter ocenjevalna merila (ocenjevanje pozitivnih značilnosti (kot so sadežnost, grenkost in pikantnost) ter negativnih značilnosti (kot so žarkost, pregretost in plesnivost)).

Oljčno olje je trenutno edino živilo v EU, za katero se organoleptična ocena izrecno zahteva in je določena v zakonodaji.

- 23** Države članice morajo svoja preverjanja skladnosti načrtovati na podlagi **analize tveganja**³. Upoštevajo lahko vrsto različnih dejavnikov, kot so značilnosti proizvoda (npr. kategorija, obdobje proizvodnje, polnjenje, skladiščenje, država porekla/namembna država, prevozno sredstvo), ugotovitve prejšnjih preverjanj, pritožbe potrošnikov ali značilnosti gospodarskih subjektov. Vsaka država članica se lahko odloči, katere dejavnike bo upoštevala in v kateri fazi proizvodne in distribucijske verige bo izvajala kontrole.
- 24** Države članice morajo Komisiji predložiti **letno poročilo**, v katerem navedejo rezultate preverjanj skladnosti, opravljenih v predhodnem letu, pri čemer uporabijo predlogo za poročanje, ki jo zagotovi Komisija. Imeti morajo tudi učinkovit, sorazmeren in odvrčalen sistem **sankcij in kazni**, ki se uporablja, kadar se ugotovi neskladnost s tržnimi standardi. V zakonodaji EU ni določeno, katere dejavnike je treba upoštevati pri ocenjevanju resnosti neskladnosti ali določanju strogosti kazni.

³ Člen 3 Uredbe Sveta (EU) 2022/2105.

- 25** V Uredbi (EU) 2022/2104 je več **odločitev o določanju standardov izrecno prepuščeno presoji držav članic**. Te vključujejo: določitev pravil o mešanju oljčnega olja z drugimi rastlinskimi olji, določitev zahtev glede navedbe leta pridelave (glej **okvir 2**) in omogočanje velikosti embalaže, ki presega omejitve, določene v uredbi za obrate javne prehrane. Poleg tega lahko države članice določijo tudi posebne nacionalne zahteve (npr. glede sledljivosti), ki so strožje kot zahteve EU.

Okvir 2

Obvezna navedba leta pridelave v Italiji

V Italiji je običajna praksa, da polnilnice določijo minimalni rok trajanja do datuma 12 do 18 mesecev po polnjenju namesto po drobljenju, kar je lahko zavajajoče za potrošnike. Da bi Italija to odpravila, je leta 2016 uvedla zahtevo, da se na etiketi navede leto pridelave, kadar 100 % olja izvira iz iste letine (za ekstra deviško in deviško oljčno olje italijanskega porekla, ki se prodaja v Italiji).

- 26** V EU so pravne zahteve za oljčno olje obsežne in vključujejo obvezne organoleptične ocene. Kljub temu je Sodišče opredelilo elemente, ki bi lahko sčasoma vplivali na poslabšanje kakovosti oljčnega olja in h katerim imajo države članice različne pristope (glej **okvir 3**), in sicer:
- mešanje olj različnih let pridelave – pravila EU ne prepovedujejo mešanja olj različnih let pridelave, gospodarski subjekti pa se lahko odločijo o minimalnem roku uporabe,
 - pomanjkanje pojasnil ali smernic Komisije o tem, ali je dovoljeno mešati ekstra deviška in deviška oljčna olja za prodajo kot ekstra deviška – sedanji pravni okvir ni dovolj jassen, saj si države članice včasih različno razlagajo pravila EU.

Okvir 3

Različni pristopi v državah članicah

V Grčiji lahko gospodarski subjekti mešajo oljčno olje dveh različnih obdobj pridelve in uporabijo datum zadnjega obdobja kot minimalni rok uporabe. Ni smernic za inšpektorje o tem, kako preveriti, kako gospodarski subjekti določijo minimalni rok uporabe.

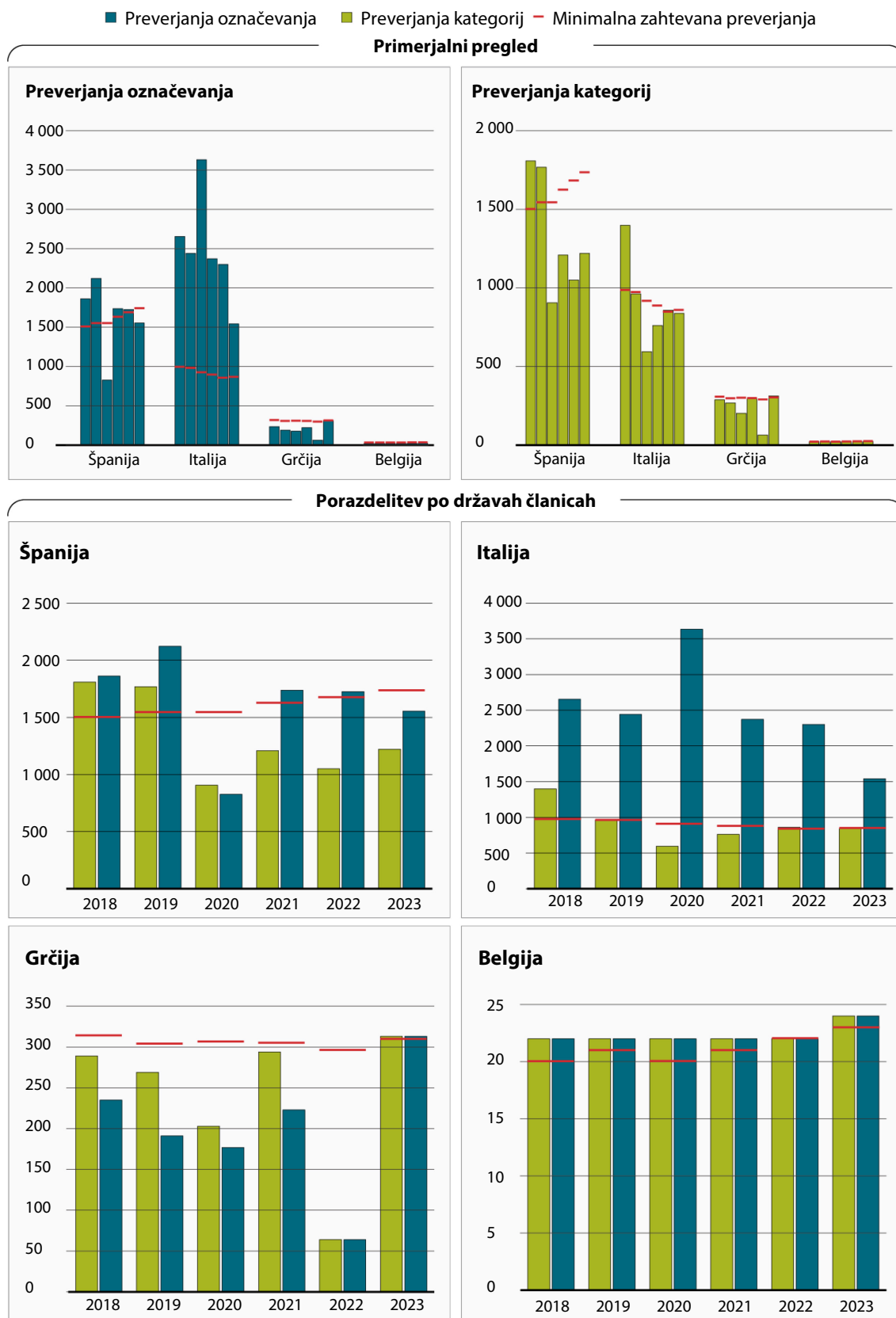
Po navedbah italijanskih organov je dovoljeno tržiti mešanico ekstra deviškega in deviškega oljčnega olja kot ekstra deviško oljčno olje. To je bilo potrjeno s [sodbo prvostopenjskega sodišča v Perugii](#) iz leta 2023, ker mešanje različnih kategorij ni bilo uradno prepovedano.

Države članice ne izpolnjujejo vedno vseh zahtev

Najmanjše število preverjanj skladnosti ni doseženo, vendar države članice izvajajo tudi druge preglede

- 27** Države članice morajo opraviti minimalno število preverjanj oljčnega olja na leto (glej odstavek [20](#)). Sodišče je preučilo letna poročila, ki so jih obiskane države članice poslale Komisiji, da bi ocenilo, ali države izpolnjujejo to zahtevo.
- 28** Ugotovilo je, da države članice ne izvajajo vedno zahtevanega minimalnega števila pregledov (glej [sliko 4](#)). Italijanski organi so dosegli minimalno število preverjanj kategorij (razen med pandemijo COVID-19 v letih 2020 in 2021) ter opravili še veliko več pregledov označevanja, kot je bilo zahtevano. Od leta 2020 so španski organi izvedli veliko manj preverjanj kategorij, kot je bilo zahtevano, grški organi pa so sistematično izvajali manj preverjanj, kot je bilo zahtevano (razen leta 2023). Belgija je izvedla zahtevano število preverjanj.

Slika 4 | Preverjanja skladnosti, opravljena v obdobju 2018–2023

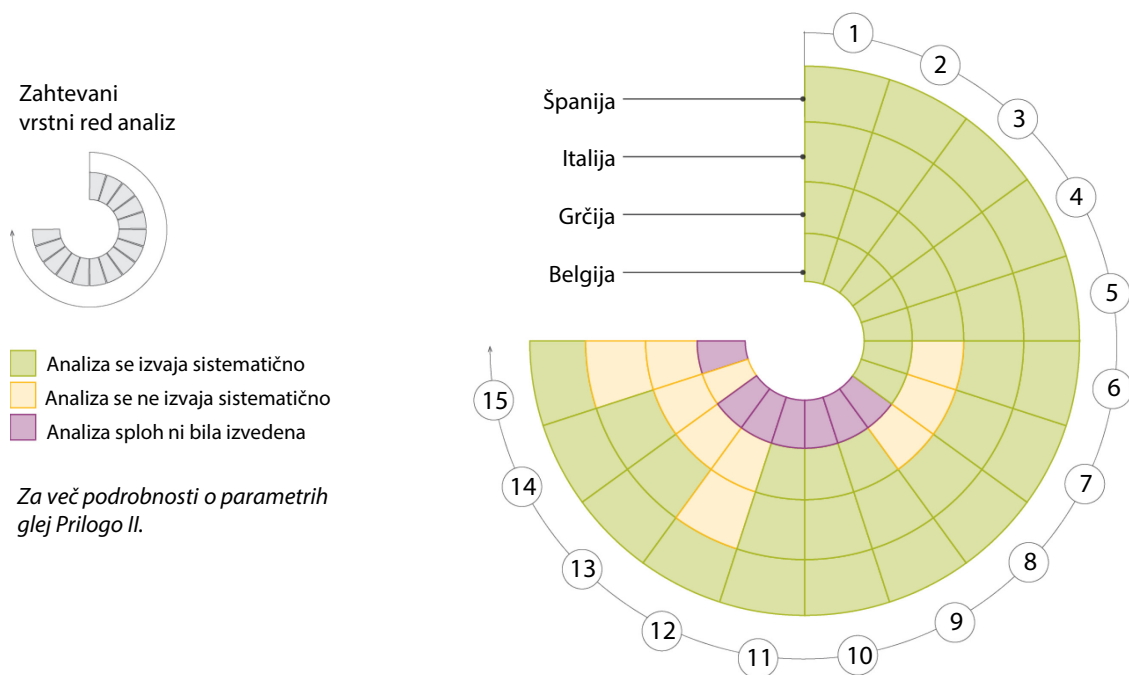
Vir: Sodišče na podlagi podatkov, ki so jih predložile države članice v letnih poročilih

- 29** Organi držav članic so Sodišče obvestili, da so imeli težave pri izvajanju zahtevanega števila preverjanj v letih 2020 in 2021 (COVID-19). Prav tako so imeli težave pri organizaciji ocenjevalnih komisij. Poleg tega so španski organi trdili, da bi bilo treba minimalno število pregledov zmanjšati zaradi slabe letine v letih 2022/23 in 2023/24 ter da bi bilo mogoče velik delež nacionalne proizvodnje v zadostni meri pokriti le z inšpekcijskimi pregledi nekaj velikih gospodarskih subjektov. Grški organi so poročali o stalnem pomanjkanju osebja in finančnih sredstev ter postopkovnih izzivih pri naročanju laboratorijskih storitev.
- 30** Čeprav obiskane države članice niso vedno spoštovale zahtev zakonodaje EU glede minimalnega števila preverjanj, je treba opozoriti, da izvajajo druge vrste preverjanj, ki dopolnjujejo preverjanja skladnosti, ki jih zahteva EU. Španski organi na primer izvajajo posebne kontrolne kampanje ter preverjajo označevanje in kemijske parametre na številnih pošiljkah za izvoz. Italijanska policija izvaja mnoge inšpekcijske preglede na kraju samem in posebne preglede. Grški organi preverjajo male in srednje velike trgovce na drobno ter izvajalce gostinskih storitev, da bi odkrili goljufije.

Laboratorijske analize niso vedno popolne

- 31** Da bi se preverjanje skladnosti štelo za popolno, je treba analizirati 15 parametrov. Sodišče je preverilo, katere analize se izvajajo v obiskanih državah članicah. Ker se nobena od držav članic ni odločila za izvedbo analiz v skladu z vrstnim redom, opredeljenim v [Uredbi \(EU\) 2022/2105](#) (glej odstavek [22](#)), bi morale sistematično analizirati vseh 15 parametrov.
- 32** Sodišče je ugotovilo, da so vse parametre analizirali samo španski organi, čeprav so vse obiskane države članice Komisiji sporočile, da so izvedle popolna preverjanja kategorij (glej [sliko 4](#)). Organi preostalih treh obiskanih držav članic so izvedli nepopolna preverjanja, saj niso zajeli vseh obveznih parametrov (glej [sliko 5](#)).

Slika 5 | V kolikšni meri so obiskane države članice izvedle laboratorijske analize za 15 parametrov

Vir: Sodišče na podlagi protokolov/pogodb z laboratoriji, rezultatov laboratorijskih analiz in smernic organov držav članic

- 33** Nepopolne laboratorijske analize lahko privedejo do goljufij in tega, da se nekateri neskladni proizvodi ne odkrijejo. Visoke vrednosti nekaterih parametrov bi lahko na primer pomenile prisotnost olja iz oljčnih tropin, tujih olj ali olja, ki je bilo kemično predelano (glej [Prilogo II](#)).

Dve od obiskanih držav članic sta iz pregledov izključili dele trga, ne da bi opravile analizo tveganja

- 34** Države članice morajo upoštevati zahteve iz zakonodaje EU glede števila preverjanj oljčnega olja, vendar jim ni treba razporediti kontrol po različnih fazah proizvodne in distribucijske verige (glej odstavek [23](#)).
- 35** Štiri obiskane države članice pri načrtovanju preverjanj skladnosti izvajajo analizo tveganja, vendar v različnem obsegu. Španski in italijanski organi imajo v celoti oblikovane analize tveganja, v katerih so upoštevana ustrezna merila (glej [okvir 4](#)), medtem ko so analize tveganja v Grčiji in Belgiji precej splošne in ne zajemajo potencialno relevantnih meril (kot sta količina in vrednost različnih trženih oljčnih olj).

Okvir 4

Primeri načinov, na katere Italija izvaja preverjanja na podlagi tveganja

Italijanski organi so leta 2021 ustanovili tematsko skupino za sektor oljčnega olja, ki jo podpira italijanski inštitut za storitve agroživilskega trga in v kateri se vsako leto razpravlja o dejavnih tveganja in kritičnih vprašanjih, pri tem pa upoštevajo najnovejše gospodarske razmere v sektorju.

Poleg namenskega nadzornega organa za agroživilski sektor in carinski uradi izvajajo preglede oljčnega olja tudi trije organi kazenskega pregona s preiskovalnimi pooblastili (*Carabinieri, Guardia di Finanza in Corpo delle Capitanerie di Porto*).

V Italiji se številni inšpektorji usposabljaajo na področju organoleptičnega ocenjevanja in so člani uradnih ocenjevalnih komisij. To jim omogoča, da se pri vzorčenju med inšpekcijskimi pregledi bolj osredotočijo na (bolj tvegana) oljčna olja.

- 36** Dve obiskani državi članici iz svojih preverjanj skladnosti tudi izključujeta nekatere dele proizvodne in distribucijske verige, ne da bi jih obravnavali v analizi tveganja. Belgijski organi na primer ne izvajajo preverjanj spletne prodaje ali preverjanj oljčnega olja, uvoženega iz držav, ki niso članice EU, v prostorih uvoznikov. Ne izvajajo inšpekcijskih pregledov, s katerimi bi preverili, ali se v fazi stekleničenja upoštevajo tržni standardi. Grški organi izvajajo samo preverjanja skladnosti oljčnega olja, proizvedenega v Grčiji in namenjenega za grški trg, in tako iz svojih preverjanj izključijo uvoženo oljčno olje in oljčno olje za izvoz.
- 37** Italijanski in španski organi izvajajo preverjanja v celotni dobavni verigi (industrija, maloprodaja ter uvoz in izvoz), vključno s spletno prodajo, in vanje zajamejo oljčna olja različnega porekla. V Italiji organi dajejo prednost preprečevanju goljufij s hrano na platformah za e-trgovanje.

Sistemi sankcij in kazni niso vedno učinkoviti in odvračalni

- 38** Kadar se tržni standardi ne spoštujejo, morajo države članice uporabiti učinkovite, sorazmerne in odvračalne kazni⁴. Sankcije v primeru goljufije morajo biti sorazmerne z gospodarsko koristjo gospodarskega subjekta ali z določenim deležem njegovega prometa⁵. Vsaka država članica se lahko odloči, katere dejavnike bo upoštevala pri ocenjevanju resnosti neskladnosti ali določanju strogosti kazni (glej odstavek 24).

⁴ Člen 13 Uredbe (EU) 2022/2105.

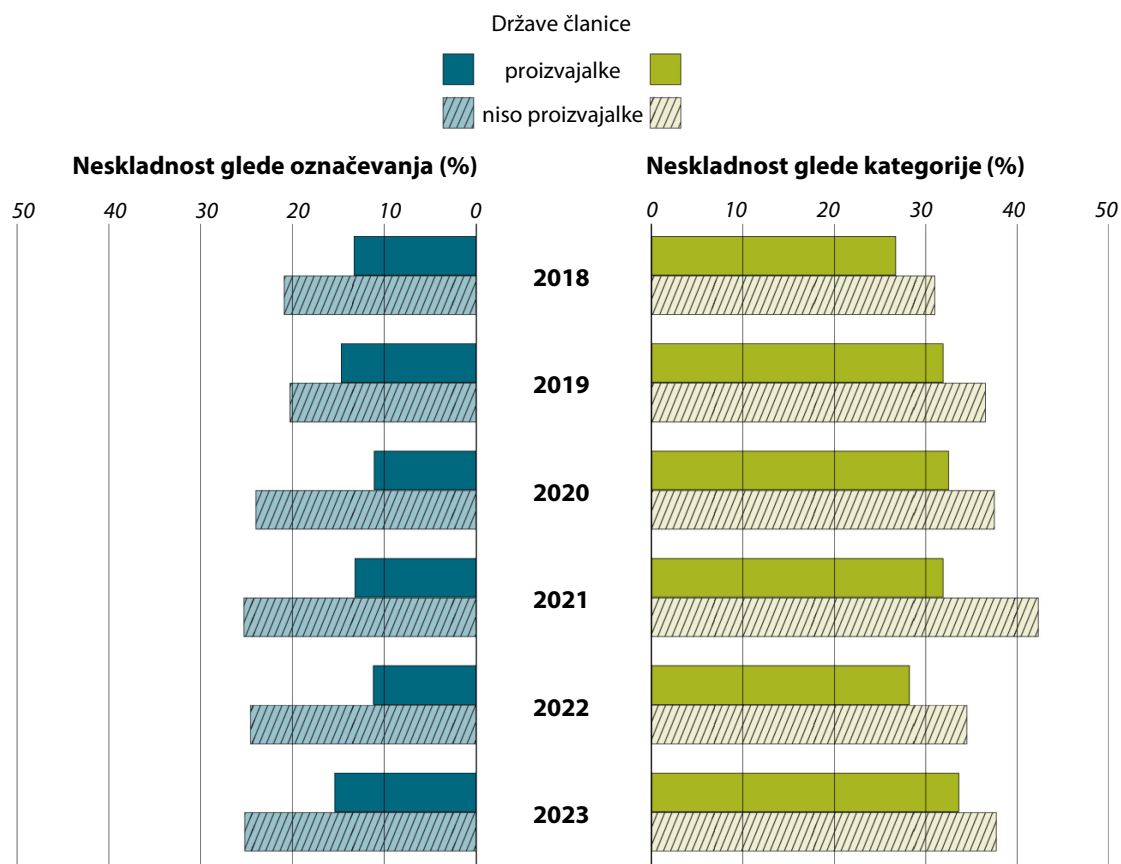
⁵ Člen 139 Uredbe Sveta (EU) 2017/625.

- 39** V štirih državah članicah, ki jih je obiskalo Sodišče, so v sistemih sankcioniranja elementi sorazmernosti: globe so odvisne od vrste kršitve, velikosti podjetja in tega, ali gre za ponovljeno kršitev.
- 40** Vendar je Sodišče na podlagi svoje analize manjšega števila primerov neskladnosti odkrilo slabosti v zvezi z odvrtačnostjo in učinkovitostjo sankcij.
- Odvrtačnost: v Grčiji se pri globah ne upošteva finančni dobiček, pridobljen zaradi prodaje oljčnega olja nižje kategorije, ki se prodaja po ceni ekstra deviškega oljčnega olja. V Italiji in Španiji (Andaluzija) je Sodišče odkrilo dobro prakso – sankcije so odvisne od zadevnih količin proizvodov in dobička, pridobljenega z nezakonito dejavnostjo.
 - Učinkovitost: v Italiji se o sankcijah odloča razmeroma hitro, v roku 1,2 meseca. V Belgiji, Španiji in Grčiji pa postopki trajajo več časa (štiri mesece, pet mesecev oziroma 14 mesecev). S tem se zakasni takojšnji umik proizvodov s trga.

Večina primerov neskladnosti, ki jih ugotovijo države članice, se odkrije z organoleptično oceno in je povezana s poslabšanjem kakovosti

- 41** Zaradi preverjanj skladnosti na podlagi tveganja, ki ga izvajajo države članice, so bili odkriti številni primeri neskladnosti pri oljčnih oljih, ki jih države vzorčijo. Na [sliki 6](#) je prikazan delež preverjanj v EU, s katerimi se odkrijejo neskladnosti na etiketi ali glede kategorije. V obdobju 2018–2023 je bila pri 14 % preverjanj ugotovljena neskladnost na etiketi, pri 32 % pa glede kategorije. Na podlagi letnih predstavitev Komisije o rezultatih preverjanj skladnosti v delovni skupini organov za preverjanje skladnosti strokovne skupine za kmetijske trge – podskupine za poljščine in oljčno olje (v nadaljnjem besedilu: delovna skupina za oljčno olje) države članice, ki niso proizvajalke, sistematično poročajo o večjih deležih neskladnosti pri vzorcih, tako glede označevanja kot kategorije.

Slika 6 | Delež preverjanj, pri katerih so bile odkrite neskladnosti v zvezi z označevanjem ali kategorijo (v %)

Vir: Sodišče na podlagi podatkov Komisije

- 42** V celotni EU so rezultati 93 % fizikalno-kemičnih analiz pokazali skladnost z zahtevami, v primerjavi z rezultati samo 68 % organoleptičnih ocen. Organoleptična ocena ima enako pravno vrednost kot fizikalno-kemijska analiza, vendar je zaradi zapletenosti senzoričnega zaznavanja zgolj subjektivna. Za reševanje spornih primerov je bil vzpostavljen sistem ponovnega ocenjevanja. Gospodarski subjekt lahko tako zahteva dve dodatni oceni, ki ju opravi drugi ocenjevalni komisiji.
- 43** Pri nadaljnji analizi razlogov za primere neskladnosti v zvezi s kategorijo se je pokazalo, da je mogoče približno tretjino primerov nedvomno pripisati poslabšanju kakovosti oljčnega olja. To je mogoče sklepati iz fizikalno-kemijske analize in organoleptične ocene. Za preostale primere neskladnosti ni bilo mogoče ugotoviti konkretnega vzroka.

- 44** Visoke stopnje neskladnosti so tudi posledica tega, da se države članice pri svojih preverjanjih usmerjajo na bolj tvegane proizvode (glej odstavek [35](#)), saj je pri teh več možnosti za odkrivanje primerov neskladnosti. Zato rezultati preverjanj skladnosti niso reprezentativni za splošno kakovost oljčnega olja na trgu EU in ne odražajo skupnega deleža neskladnosti oljčnega olja, ki se proizvede in trži v EU⁶.
- 45** Med to revizijo je Sodišče izvedlo študijo primera. V obiskanih državah članicah je na maloprodajnih mestih kupilo 28 različnih oljčnih olj in jih testiralo v laboratoriju in v ocenjevalnih komisijah, da bi določilo njihove značilnosti (glej [Prilogo III](#)). Izbira proizvodov, ki jo je opravilo Sodišče, ni temeljila na analizi tveganja. V [okviru 5](#) so predstavljeni rezultati, ki ponazarjajo značilne ugotovitve iz preverjanja skladnosti.

Okvir 5

Rezultati študije primera

Večina kupljenih olj je izpolnjevala zahteve EU za kategorijo na etiketi, dve pa nista.

- Analiza nekega ekstra deviškega oljčnega olja je pokazala, da je bila vrednost za en parameter previsoka. Glede na razlago laboratorija je bila ta vrednost v kombinaciji z rezultati organoleptične ocene (meja med ekstra deviškim in deviškim oljem) dokaz za to, da je olje oksidiralo, morda zaradi neprimernih pogojev skladiščenja, in bi ga bilo treba šteti za deviško lampantno oljčno olje. To je primer zmanjšanja kakovosti oljčnega olja skozi čas, verjetno zaradi izpostavljenosti svetlobi ali toploti med prevozom ali skladiščenjem.
- Pri nekem drugem ekstra deviškem oljčnem olju je bila skupna vsebnost sterolov pod mejno vrednostjo. Do tega lahko pride pri nekaterih ekstra deviških oljčnih oljih, proizvedenih iz ene same sorte oljk (Koroneiki, Nocellara del Belice). Mednarodni svet za oljke je to problematiko priznal in predlagal prilagoditev skupne mejne vrednosti sterola, dokler ne bodo opravljene nadaljnje znanstvene študije. Iz tega primera je razvidno, kako težko je opredeliti enostavne mejne vrednosti kemijskih parametrov, ki se uporabljajo za oljčna olja različnih sort oljk in geografskega porekla.

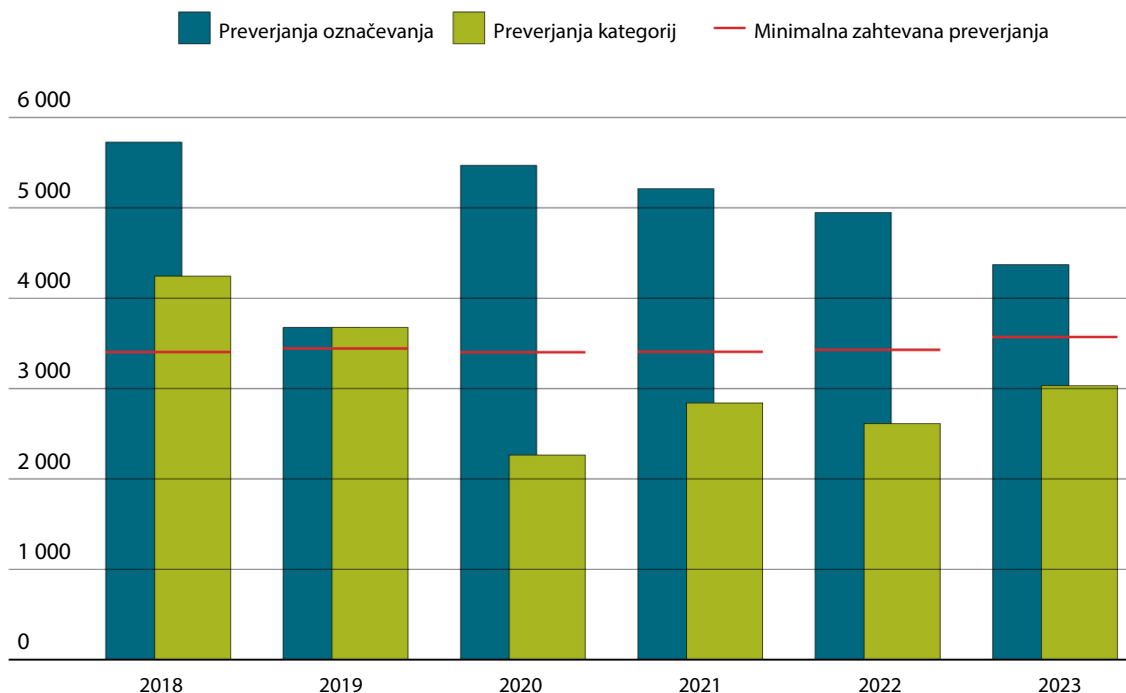
⁶ Evropska komisija, *Olive oil quality checks – in the European Union 2024 results*.

- 46** Rezultati preverjanj, ki so jih opravile države članice, in študija primera, ki jo je opravilo Sodišče, kažejo, da je poslabšanje kakovosti oljčnega olja skozi čas pogosta težava. Čeprav so na etiketi navedena navodila za shranjevanje, se številni gospodarski subjekti v distribucijski verigi in potrošniki morda ne zavedajo občutljivosti oljčnega olja na toploto in svetlobo. Poleg tega je bolj verjetno, da se bo poslabšala kakovost tistega oljčnega olja, ki je v času stekleničenja že blizu praga za svojo kategorijo in mu je dodeljen predolg minimalni rok trajanja.

Komisija ima le delen pregled nad kontrolnimi sistemi držav članic

- 47** Komisija vzpostavi regulativni okvir za tržne standarde. Spremlja njegovo uporabo in preverjanja skladnosti v državah članicah. Komisija lahko ostane na tekočem o dogajanju v državah članicah na več načinov:
- države članice morajo vsako leto poročati o rezultatih svojih preverjanj skladnosti, pri čemer uporabijo predlogo za poročanje, ki jo zagotovi Komisija,
 - delovna skupina za oljčno olje, ki je posvetovalno telo, sestavljeno iz predstavnikov organov držav članic EU, ima vsakoletne sestanke, na katerih izmenja izkušnje o kontrolnem sistemu,
 - leta 2018 je skupina svetovalcev za Komisijo izvedla [študijo](#) o izvajanju preverjanj skladnosti v sektorju oljčnega olja po vsej EU.
- 48** Sodišče je ugotovilo, da ima Komisija le delen pregled nad delovanjem kontrolnih sistemov v državah članicah. Ni bila na primer seznanjena s tem, da so laboratorijski testi v nekaterih državah članicah nepopolni ali da nekatere države članice iz preverjanja skladnosti izključijo dele trga. Zgolj deloma je seznanjena s tem, kako se sistemi sankcioniranja v državah članicah uporabljajo v praksi: letna poročila držav članic so pogosto nepopolna in na letnih sestankih Komisija pridobi zgolj *ad hoc* informacije o nekaj državah članicah.
- 49** Letna poročila in sestanki ne zagotavljajo popolne slike kontrolnih sistemov v državah članicah. Državam članicam ni treba poročati Komisiji o svojih analizah tveganja, načrtih nadzora, parametrih, analiziranih v laboratoriju, ali rezultatih delnih ali dodatnih opravljenih preverjanj. Vendar se Komisija zaveda, da je bil med letoma 2018 in 2023 minimalni prag za popolna preverjanja kategorij dosežen samo v letih 2018 in 2019 (glej [sliko 7](#)). O tem je potekala dvostranska razprava z državami članicami.

Slika 7 | Preverjanja skladnosti, opravljena v obdobju 2018–2023

Vir: Sodišče na podlagi informacij Komisije

Kontrolni sistemi EU za onesnaževala v oljčnem olju imajo nekatere pomanjkljivosti

- 50** Za oljčno olje kot živilo veljajo [pravila EU o varnosti hrane](#). Ta se med drugim nanašajo na higienske zahteve in najvišje sprejemljive ravni onesnaževal v živilih. S temi pravili se ureja tako oljčno olje, proizvedeno v EU, kot tudi tisto, ki se vanjo uvozi. V skladu z okvirom EU morajo države članice z izvajanjem preverjanj gospodarskih subjektov in živil zagotoviti, da se ta pravila upoštevajo.
- 51** Sodišče je ocenilo, ali pravni okvir EU za preverjanje pesticidov in drugih onesnaževal v oljčnem olju ter kontrolni sistemi držav članic dobro delujejo in je vanje zajeto tudi uvoženo oljčno olje.

Nadzorni sistemi EU za preverjanje ostankov pesticidov v oljčnem olju delujejo dobro

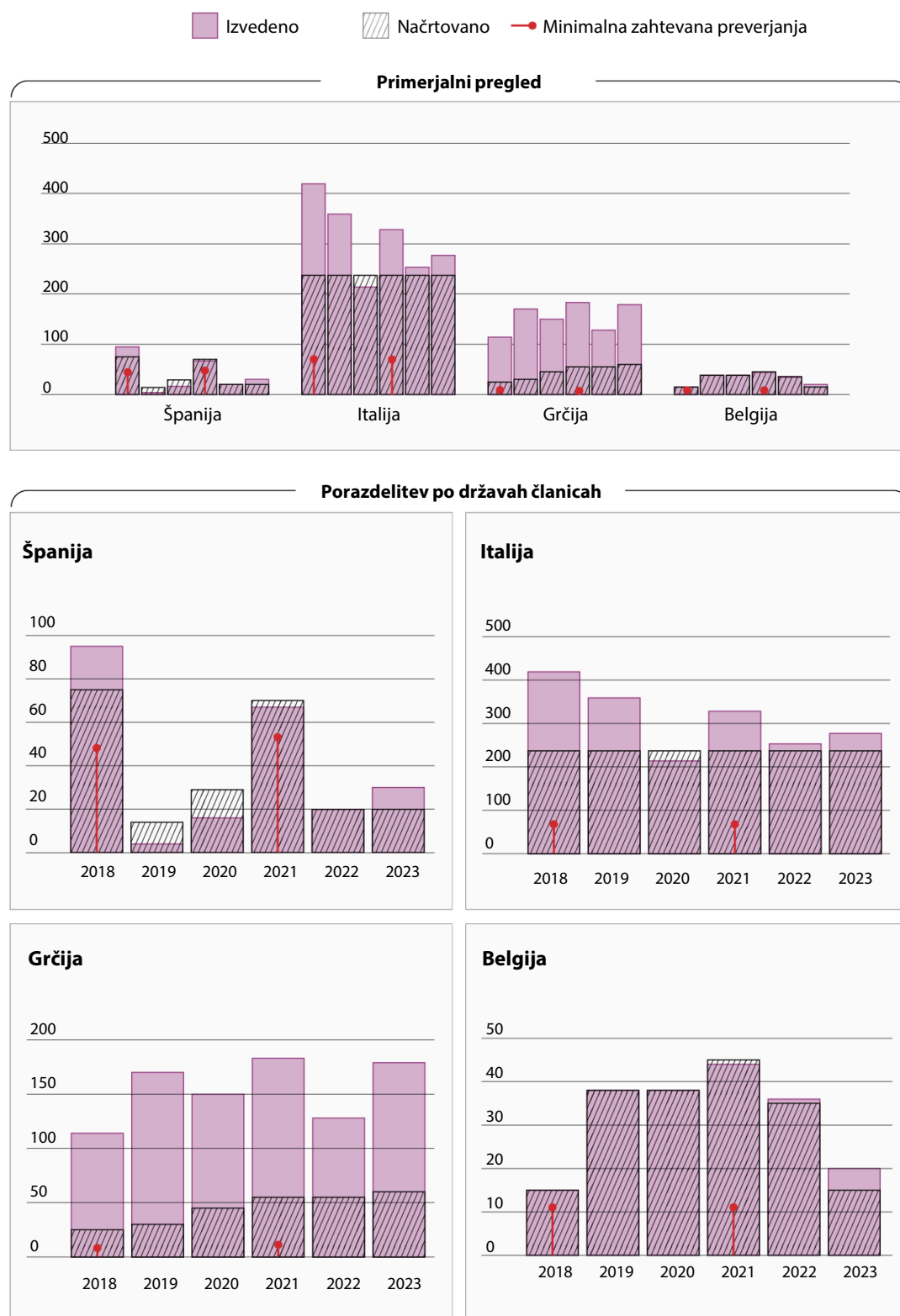
EU ima jasen pravni okvir za ostanke pesticidov

- 52** Sledi, ki jih v oljkah ali oljčnem olju puščajo onesnaževala, se imenujejo „ostanki”. EU je opredelila [mejne vrednosti ostankov \(MRL\)](#) pesticidov v živilih. To so najvišji zakonsko določeni pragovi.
- 53** EU je vzpostavila tudi [večletni program, ki ga usklajuje EU](#), za nadzor ostankov pesticidov v živilih. Z njim naj bi se zagotovila skladnost z MRL in ocenila izpostavljenost potrošnikov ostankom pesticidov. V program je vsaka tri leta vključeno oljčno olje, zadnja taka leta pa so bila leta 2018, 2021 in 2024. V teh letih je morala vsaka država članica analizirati minimalno število vzorcev oljčnega olja, da bi preverila, ali so v njih ostanki pesticidov.
- 54** Poleg tega morajo države članice vzpostaviti [večletne nacionalne programe nadzora nad ostanki pesticidov](#). Ti morajo temeljiti na tveganju in biti namenjeni ocenjevanju izpostavljenosti potrošnikov in skladnosti z MRL. Države članice bi morale določiti, katere proizvode je treba vzorčiti, kolikšno je potrebno število vzorcev, katere pesticide je treba analizirati in katera so merila za pripravo programa.

Pregledi temeljijo na tveganju in z njimi se redko odkrijejo visoke koncentracije pesticidov v oljčnem olju

- 55** Obiskane države članice imajo programe nadzora pesticidov, v okviru katerih se vsako leto analizira več vzorcev oljčnega olja glede vsebnosti ostankov pesticidov. Poleg zahtev večletnega programa nadzora, ki ga usklajuje EU, te države načrtujejo analizo dodatnih vzorcev (glej [sliko 8](#)). Tri države članice izvajajo analize tveganja, da bi določile letno število vzorcev in njihovo porazdelitev po regijah in gospodarskih subjektih. Te države članice oljčno olje vključijo v analize tveganja za širše kategorije živil (tj. „rastlinska olja” v Belgiji, „maščobe in olja ter druge emulzije” v Grčiji in Španiji) ter nimajo posebne ocene tveganja za oljčno olje. Italija ne izvaja analize tveganja za kategorijo „maščobe in olja” ali posebej za oljčno olje, saj je letno število vzorcev določeno [z zakonom](#) in se ne posodablja na podlagi analize tveganja.

Slika 8 | Preverjanja ostankov pesticidov v oljčnem olju – obvezna, načrtovana in izvedena (2018–2023)

Opomba za Italijo: podatki morda vključujejo preverjanja oljk za oljčno olje (primarna proizvodnja).

Opomba za Grčijo: podatki vključujejo preverjanja oljk za oljčno olje (primarna proizvodnja).

Opomba za Belgijo: Komisiji niso bili sporočeni vsi rezultati testov.

Vir: Sodišče na podlagi podatkov držav članic

- 56** V obdobju 2018–2023 so obiskane države članice večinoma izvedle obvezna preverjanja za vsebnost pesticidov v oljčnem olju. V večini let so preverjanja izvedle, kot je bilo načrtovano (glej [slika 8](#)). Manjše število preverjanj v nekaterih letih je mogoče pojasniti s pomanjkanjem človeških in finančnih virov ter posledicami pandemije COVID-19.
- 57** Rezultati preverjanj v državah članicah so pokazali, da so bili med letoma 2018 in 2023 samo v maloštevilnih vzorcih ostanki pesticidov nad MRL, in sicer v enem iz leta 2023 iz Italije in v devetih iz Grčije. To je potrdila Evropska agencija za varnost hrane (EFSA) v poročilih EU o ostankih pesticidov v živilih za leti [2019](#) in [2022](#). Na splošno analize oljčnega olja dosledno kažejo zelo nizke ravni ostankov pesticidov.

Kontrolni sistemi EU za druga onesnaževala niso tako dodelani kot za pesticide

Pravni okvir EU se postopoma izboljšuje

- 58** Oljčno olje je lahko onesnaženo tudi s snovmi, ki niso pesticidi. To so lahko strupene snovi, ki se med predelavo pomešajo z oljem (na primer med pobiranjem, drobljenjem, rafiniranjem in, pri nekaterih oljih, prevozom ali polnjenjem) ali so prisotne v okolju (kot so dioksini) (glej [Prilogo IV](#)). Sektor oljčnega olja je dovzeten tudi za ponarejanje in goljufije, ki lahko povzročijo tveganje za zdravje (npr. prisotnost ostankov topil v olju iz oljčnih tropin, ki se prodaja kot ekstra deviško oljčno olje).
- 59** EU je za nekatera od teh onesnaževal določila mejne vrednosti⁷, ki se uporabljajo za rastlinska olja in maščobe, vključno z oljčnim oljem. Za druge, kot so ogljikovodiki mineralnih olj in mehčala, trenutno ni mejnih vrednosti EU za živila. Kar zadeva mehčala, obstajajo specifične [mejne vrednosti migracije za nekatera mehčala v materialih, namenjenih za stik z živili, vendar ne neposredno v samih živilih](#) (glej [okvir 6](#)).

⁷ [Uredba \(EU\) 2023/915](#) o mejnih vrednostih nekaterih onesnaževal v živilih; [Uredba \(ES\) št. 1881/2006](#) o določitvi mejnih vrednosti nekaterih onesnaževal v živilih (se ne uporablja od 24. maja 2023).

Okvir 6

Ogljikovodiki mineralnih olj in mehčala

Ogljikovodiki mineralnih olj (MOH) zajemajo širok nabor kemičnih spojin, pridobljenih iz surove nafte, in so razvrščeni v dve glavni skupini: nasičeni ogljikovodiki mineralnih olj (MOSH) in aromatski ogljikovodiki mineralnih olj (MOAH). V živila lahko pridejo na mnoge načine: z onesnaženjem okolja, mazivi za stroje, pomožnimi tehnološkimi sredstvi, živilskimi ali krmnimi dodatki ali migracijo iz materialov, namenjenih za stik z živilo. Oljčno olje je zaradi svoje lipofilnosti (tj. sposobnosti povezovanja z maščobo ali raztapljanja v njej) bolj dovzetno za kopičenje MOH, če pride do onesnaženja.

Komisija je leta 2017 državam članicam priporočila, naj spremljajo MOH. Po posodobitvi ocene tveganja agencije EFSA za leto 2023 in potrjenih zdravstvenih tveganjih, povezanih z MOAH, je konec leta 2023 predstavila prvi osnutek uredbe o določitvi mejnih vrednosti za MOAH. EFSA je ugotovila, da prehranska izpostavljenost MOSH ni zaskrbljujoča za nobeno starostno skupino.

Mehčala se dodajo materialu, da postane mehkejši in prožnejši. Ko materiali, namenjeni za stik z živilo (npr. posode iz določene vrste plastike), pridejo z živilo v stik, lahko vanje preidejo. Mehčala so na splošno topna v maščobah, zato obstaja tveganje, da iz embalaže preidejo v maščobna živila, kot je olje. Z daljšim trajanjem stika in višjo temperaturo se povečuje tudi tveganje migracije.

Mejne vrednosti EU za migracijo nekaterih mehčal v materialih, namenjenih za stik z živilo so zasnovane za nadzor nad tem, koliko snovi lahko preide iz embalaže ali opreme za predelavo v živila.

60 Od decembra 2022 so države članice pripravile svoje načrte nadzora za spremljanje koncentracije onesnaževal, ki niso pesticidi, v živilih⁸. Do takrat so usklajeni programi nadzora na ravni EU zajemali le nekatera onesnaževala v živilih živalskega izvora. Od leta poročanja 2023 naprej morajo države članice v svoje načrte vključiti tudi živila neživalskega izvora⁹. V načrtu nadzora mora biti določeno naslednje:

- (a) upravičene kombinacije onesnaževal/skupin onesnaževal in skupin blaga, ki jih je treba preveriti;
- (b) strategija vzorčenja in
- (c) pogostost kontrol.

⁸ Uredba (EU) 2017/625 o izvajanju uradnega nadzora (uredba o uradnem nadzoru).

⁹ Uredba (EU) 2022/932 o enotnih praktičnih ureditvah za izvajanje uradnega nadzora v zvezi z onesnaževali v živilih; Uredba (EU) 2022/931 z določitvijo pravil za izvajanje uradnega nadzora v zvezi z onesnaževali v živilih.

- 61** Komisija je leta 2022 oblikovala predlogo, na podlagi katere lahko države članice pripravijo svoje načrte nadzora za onesnaževala, in pripravila tudi [smernice za države članice](#). Vendar v načrtih nadzora za leta 2023, 2024 in 2025, ki so jih Belgija, Grčija in Italija poslale Komisiji, ni bilo navedeno, katera onesnaževala bodo pregledana za katere skupine proizvodov. Poleg tega je Komisija leta 2023 začela ocenjevati načrte držav članic za nadzor onesnaževal, tudi za živila neživalskega izvora. Sodišče nima dokazov o tem, da bi Komisija vztrajala, da morajo države članice vključiti podrobnejše informacije ali utemeljitve.

Države članice so oljčno olje vključile v svoje načrte nadzora, vendar ni jasno, kaj je bilo preverjeno in zakaj

- 62** Obiskane države članice imajo lastne načrte nadzora za onesnaževala, ki niso pesticidi, za širšo kategorijo živil „maščobe in olja“, ki vključuje oljčno olje. Za oljčno olje ni specifičnih načrtov, število vzorcev in izbira onesnaževal pa sta odvisna od ugotovljenih tveganj za širšo kategorijo. Štiri obiskane države članice se različno odločajo o tem, katera onesnaževala bodo preverjala v maščobah in oljih (vključno z oljčnim oljem) (glej [Prilogo V](#)) in kdaj bodo to počela. Ne preverjajo nekaterih onesnaževal, kot so MOH in mehčala, saj ni mejnih vrednosti EU za te snovi v živilih.
- 63** Pristopi držav članic so različni in države članice ne dokumentirajo vedno svojih analiz tveganja ali utemeljijo svojih odločitev. Italijanski načrti nadzora onesnaževal ne vključujejo ustrezne analize tveganja, s katero bi se upravičila onesnaževala, ki jih je treba preveriti v kategoriji „maščobe in olja“. Grčija v svoje načrte nadzora izrecno vključuje oljčno olje, ne pa tudi dokumentirane analize tveganja. V Španiji in Belgiji preverjanja onesnaževal v oljčnem olju temeljijo na analizah tveganja, ki se na podlagi ustreznih parametrov in podatkov izvajajo letno za vsako onesnaževalo. Oljčno olje je običajno del kategorije rastlinskih olj in včasih so preverjanja specifično usmerjena nanje.
- 64** Rezultati pregledov držav članic kažejo, da je število vzorcev s koncentracijami onesnaževal (ki niso pesticidi), ki presegajo zakonsko določeno mejno vrednost, zelo majhno. Med letoma 2018 in 2023 je bil en tak vzorec v Španiji, eden v Italiji in dva v Belgiji. Državam članicam ni treba zbirati podatkov o prisotnosti onesnaževal, za katere mejne vrednosti niso določene.

Oljčno olje, uvoženo iz tretjih držav, se ne preverja sistematično glede pesticidov in drugih onesnaževal

- 65** EU uvozi količino oljčnega olja, ki ustreza približno 9 % letne proizvodnje oljčnega olja (glej odstavek [03 Priloge I](#)). Vendar nobena od obiskanih držav članic v svojih analizah tveganja za pesticide in druga onesnaževala ne upošteva izrecno oljčnega olja, uvoženega iz tretjih držav. Španija izvaja ocene tveganja za uvožene proizvode na mejnih kontrolnih točkah šele od leta 2023. Poleg tega nima posebne ocene tveganja ali načrta nadzora za uvoženo oljčno olje. V Italiji se v načrtu nadzora uvoženega blaga ne upoštevajo pomembni dejavniki tveganja (kot so kategorije uvoženih proizvodov in njihovo poreklo). Belgija ne načrtuje nobenih pregledov oljčnega olja na mejnih kontrolnih točkah, Grčija pa je take preglede uvedla šele leta 2024.
- 66** Pregledov oljčnega olja, uvoženega iz tretjih držav, glede pesticidov in drugih onesnaževal v obiskanih državah članicah ni ali pa so zelo omejeni. Italija se ni držala svojega načrta, da bo vzorčila eno pošiljko oljčnega olja vsako leto na vsaki mejni kontrolni točki: v letih 2023 in 2024 ni bila pregledana nobena pošiljka na glavnih vstopnih točkah za oljčno olje. V Španijo uvoženo oljčno olje se sistematično ne preizkuša za onesnaževala. Med letoma 2018 in 2023 so bili analizirani le trije vzorci za ostanke pesticidov in 50 za druga onesnaževala.

Pravni okvir EU in preverjanja sledljivosti ne omogočajo vedno identifikacije porekla proizvoda

- 67** Sledljivost se nanaša na zmožnost sledenja proizvodu skozi vse faze proizvodnje, predelave in distribucije. Potrošnikom omogoča, da vedo, kje in kako so bile oljke obrane in predelane. Sledljivost je bistvena tudi za preverjanje pristnosti oljčnega olja. Poleg tega je bistvenega pomena takrat, ko pride do onesnaženja in je treba zagotoviti skladnost z zahtevami glede varnosti hrane.
- 68** Sodišče je ocenilo, ali:
- obstajajo jasen pravni okvir in zahteve za sledljivost ter ali Komisija podpira njihovo izvajanje,
 - države članice preverjajo vidike sledljivosti med pregledi varnosti hrane in preverjanji skladnosti,
 - kraj porekla na etiketi – za vzorec 24 različnih oljčnih olj – ustreza geografskemu območju, na katerem so bile oljke obrane in se nahaja oljarna.

Komisija določa pravne zahteve glede sledljivosti, vendar ni opredelila, kako bi jih morale države članice izpolnjevati

69 Sledljivost oljčnega olja urejajo:

- [uredba o splošni živilski zakonodaji](#), v skladu s katero morajo imeti živilske dejavnosti in dejavnosti proizvodnje krme možnost identificirati vsaj neposrednega dobavitelja svojega blaga („en korak nazaj”) ter neposredne nadaljnje prejemnike ali stranke, katerim blago dobavljajo („en korak naprej”) – ta zahteva ne velja zunaj EU,
- pravila EU o tržnih standardih za oljčno olje, v katerih se izrecno zahtevata navedba kraja porekla ter vodenje evidenc za dokazovanje porekla in drugih informacij na etiketi¹⁰.

70 V skladu s tržnimi standardi za oljčno olje mora biti na etiketi ekstra deviških in deviških oljčnih olj naveden kraj porekla. Za oljčna olja s poreklom iz EU bi moralo biti mogoče izslediti poreklo do geografskega območja, na katerem so bile oljke obrane, in do oljarne, kjer so bile zdrobljene. Za oljčna olja s poreklom iz tretjih držav bi moralo biti mogoče izslediti poreklo do države porekla. Za izpolnitev te zahteve morajo posamezni gospodarski subjekti hraniti dokumente in evidence, ki omogočajo identifikacijo porekla oljčnega olja in preverjanje, ali olje ustreza podatkom na etiketi.

71 Datum obiranja za oljčno olje je pokazatelj svežosti in kakovosti ter se nanaša na datum obiranja oljk. V skladu s pravili EU je lahko na etiketi ekstra deviškega in deviškega oljčnega olja navedeno leto pridelave le, če 100 % vsebine izvira iz iste letine. Točnost takih trditev na etiketah bi moralo biti mogoče preveriti z evidencami o sledljivosti.

72 Vidike sledljivosti je treba preveriti v okviru uradnih kontrol varnosti hrane in med preverjanji skladnosti oljčnega olja. Države članice morajo pri svojem letnem poročanju Komisiji o rezultatih preverjanj skladnosti poročati o tem, ali je način prikaza porekla na etiketi skladen z zahtevami EU. Državam članicam ni treba izrecno poročati o rezultatih preverjanj sledljivosti.

73 V zakonodaji EU ni določeno, kako in kdaj je treba preverjati vidike sledljivosti (npr. kraj izvora, masna bilanca). Komisija tudi ni objavila nobenih smernic v zvezi s tem. Sodišče je ugotovilo, da si države članice različno razlagajo zahteve glede sledljivosti. Zato so nekatere države članice razvile lastne metodologije in sprejele različne pristope k preverjanju sledljivosti (glej odstavke [75–80](#) in [okvir 7](#)).

¹⁰ [Uredba \(EU\) 2022/2105](#), člen 5; [Uredba \(EU\) 2022/2104](#), člena 8 in 11.

74 Dve od štirih obiskanih držav članic sta sprejeli lastna pravila za izvajanje zahtev EU glede sledljivosti, na primer:

- obvezno registracijo v nacionalni elektronski evidenci, v kateri so zabeleženi vsi premiki oljčnega olja (Španija in Italija),
- obvezno navedbo leta pridelave za oljčno olje, proizvedeno in prodajano v Italiji (glej tudi [okvir 2](#)),
- obvezno navedbo porekla za oljčno olje v razlitem stanju, ki še ni kategorizirano, v skladiščih (Italija).

Države članice v obseg svojih preverjanj oljčnega olja vključijo sledljivost, vendar se raven preverjanja razlikuje

75 Obiskane države članice na splošno vključujejo sledljivost v okviru svojih **pregledov varnosti hrane** pri gospodarskih subjektih v sektorju oljčnega olja. Vse štiri preverijo, ali ima gospodarski subjekt vzpostavljene sisteme/evidence sledljivosti. Tri države članice sistematično preverjajo sledljivost med pregledi varnosti hrane, v Italiji pa je to prepuščeno presoji inšpektorja.

76 Sodišče je ugotovilo, da imajo države članice različne pristope k izvajanju preverjanj sledljivosti.

- Grški organi izvajajo skupne preglede varnosti hrane in preverjanja skladnosti, med katerimi je preverjanje sledljivosti omejeno na preverjanje dobavitelja na prvi stopnji („en korak nazaj”).
- Italija pri pregledih varnosti hrane glede njene sledljivosti uporablja zahtevani pristop „en korak nazaj, en korak naprej”. Inšpekcijski pregledi so osredotočeni na izhodne proizvode, pri čemer se preveri poreklo oljčnega olja, navedenega na etiketi, glede na dokumentacijo, ki je na voljo v prostorih gospodarskega subjekta.
- V Španiji in Belgiji so preverjanja sledljivosti živil strožja od zahtev zakonodaje EU. Ti državi preverita, ali je mogoče izslediti poreklo proizvodov skozi celotno dobavno verigo, in pregledata evidence o sledljivosti tako vhodnih kot izhodnih proizvodov.

- 77** Med preverjanjem skladnosti glede tržnih standardov je za ekstra deviška in deviška oljčna olja glavna zahteva za preverjanje kraj porekla (glej odstavek 70). Za izpolnitev te zahteve morajo imeti gospodarski subjekti v sektorju oljčnega olja, katerih ime je označeno na etiketi, možnost izslediti proizvod do porekla, navedenega na etiketi. Sodišče je ugotovilo, da dve od štirih obiskanih držav članic ne preverjata sistematično, ali je poreklo, navedeno na etiketi, pravilno.
- 78** V Španiji in Italiji je preverjanje porekla oljčnega olja eden glavnih elementov preverjanja skladnosti v vseh fazah dobavne verige. Gospodarski subjekti v obeh državah članicah morajo imeti vzpostavljene sisteme in postopke sledljivosti ter vse premike oljčnega olja (in v nekaterih regijah tudi oljk) evidentirati v elektronski evidenci (glej [okvir 7](#)), ki se preverja med inšpekcijskimi pregledi. To je strožje od zahtev EU. Namen teh evidenc je povečati transparentnost in zmanjšati tveganje goljufij. Evidence organom omogočajo, da pri inšpekcijskih pregledih gospodarskih subjektov izvedejo temeljita preverjanja sledljivosti in izsledijo poreklo proizvodov do pridelovalcev oljk in parcel, na katerih so bile oljke pridelane.

Okvir 7

Evidence oljčnega olja v Španiji in Italiji

Italija in Španija imata nacionalni evidenci, v katerih morajo vsi gospodarski subjekti registrirati vsak notranji (znotraj istega obrata) in zunanji (s prevozom) premik oljčnega olja.

V Španiji je treba notranje premike evidentirati **v realnem času**, zunanje pa **vnapij** (v sistemu se ustvari prevozna listina, ki spremlja olje). V Italiji morajo gospodarski subjekti vsak premik evidentirati **v šestih dneh**. V Španiji mora uvoženo oljčno olje iz držav EU in tretjih držav evidentirati končni prejemnik, **preden** olje vstopi na njeno ozemlje, medtem ko se v Italiji to opravi **šele** po tem, ko gospodarski subjekt prvič raztavori olje na italijanskem ozemlju.

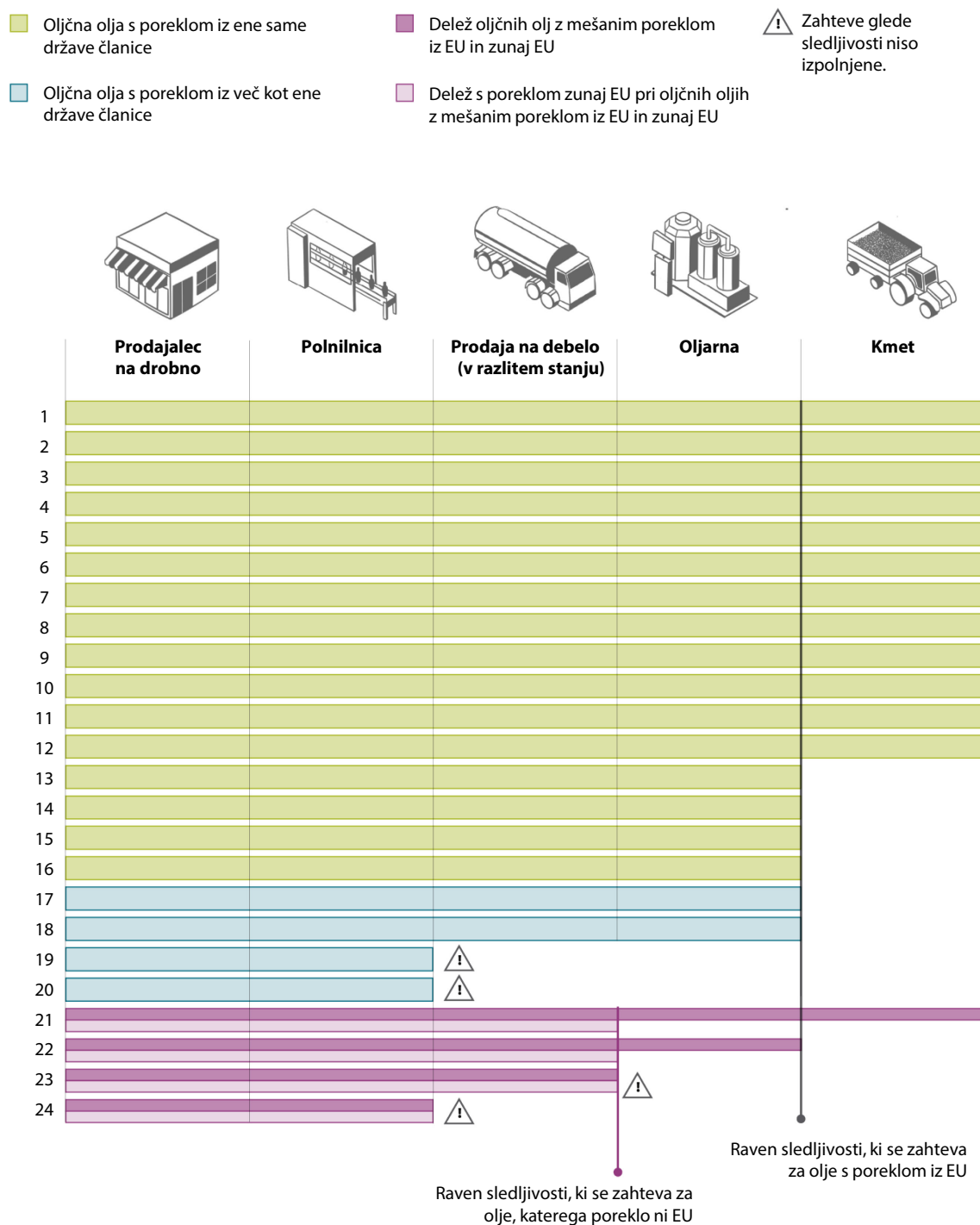
- 79** V Grčiji in Belgiji so preverjanja kraja porekla manj izčrpna. V Grčiji se kraj porekla [proizvodov z geografskimi označbami](#) ali ekoloških proizvodov preveri in izsledi do pridelovalca oljk. Za ekstra deviška in deviška oljčna olja se pri preverjanjih sledljivosti uporablja pristop „en korak nazaj“ (glej odstavek 76). Preverjanja na ravni maloprodaje ne vključujejo preverjanja točnosti kraja porekla. V času revizije je Grčija izjavila, da pripravlja digitalni sistem za obvezno navedbo podatkov o oljkah in oljčnem olju (kot so podatki o pridelavi, proizvodnja, predelava in zaloge oljčnega olja ter trgovina z njim). Belgijski organi ne preverjajo točnosti kraja porekla, navedenega na etiketi.

- 80** Pomemben element preverjanja sledljivosti je pregled masne bilance, pri katerem se preuči povezanost med vhodnim in izhodnim blagom, pa tudi zalogami na kraju samem. Pregled masne bilance pripomore k preprečevanju goljufij in zagotavljanju kakovosti. Sodišče je ugotovilo, da od štirih obiskanih držav članic samo Španija in Italija pri preverjanju skladnosti sistematično izvajata pregled masne bilance za oljčno olje.

Rezultati preverjanja sledljivosti v študiji primera: porekla nekaterih oljčnih olj ni bilo mogoče izslediti

- 81** Sodišče je pristojne organe štirih obiskanih držav članic pozvalo, naj izvedejo postopek sledljivosti za 28 različnih oljčnih olj, kupljenih za študijo primera (glej [Prilogo III](#)), in mu predložijo evidence o sledljivosti, ki mu bodo omogočile sledenje vsakemu oljčnemu olju skozi vse faze proizvodnje (polnilnica, oljarna, pridelovalec oljk).
- 82** Vzorec Sodišča je zajemal 24 ekstra deviških ali deviških oljčnih olj in štiri rafinirana oljčna olja. V skladu s tržnimi standardi EU za oljčno olje mora kraj porekla na etiketi ekstra deviškega in deviškega oljčnega olja ustrezati geografskemu območju, na katerem so bile oljke obrane in stisnjene (glej odstavek [70](#)).
- 83** Za 24 oljčnih olj, za katere je bilo treba navesti kraj porekla, so rezultati sledljivosti naslednji (glej tudi [sliko 9](#)):
- poreklo vseh 16 oljčnih olj, proizvedenih v eni sami državi članici, je bilo mogoče izslediti do geografskega območja, na katerem so bile oljke obrane in stiskane v skladu z zahtevami Uredbe – štiri do oljarn, 12 pa še dlje nazaj do kmetov,
 - porekla dveh od štirih oljčnih olj s poreklom iz EU (iz več držav članic) ni bilo mogoče izslediti do geografskega območja, kjer so bile oljke obrane in stiskane,
 - dve od štirih oljčnih olj z mešanim poreklom iz EU in zunaj EU nista izpolnjevali zahtev glede sledljivosti, eno v zvezi z deležem, ki ni iz EU, in drugo v zvezi z deležema iz EU in zunaj EU.

Slika 9 | Rezultati preverjanja sledljivosti, po poreklu oljčnega olja, za 24 različnih oljčnih olj, katerih poreklo mora biti označeno na etiketi

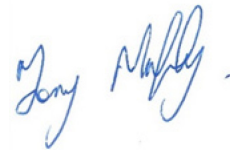

Vir: Sodišče na podlagi rezultatov študije primera

84 Rezultati tega postopka razkrivajo pomanjkljivosti v sledljivosti porekla oljčnega olja v EU. Kar zadeva tržne standarde: Sodišče na etiketah štirih od 24 oljčnih olj, na katerih je bilo treba navesti kraj porekla, ni moglo potrditi kraja porekla. Poleg tega je bilo mogoče z vidika zahtev glede varnosti hrane, kar zadeva sledljivost (glej odstavek 69), le za polovico olj v celoti izslediti poreklo do ravni kmetije z uporabo pristopa „en korak nazaj“, sodelovanje med pristojnimi organi v zvezi z oljčnim oljem iz več kot ene države članice EU pa ni bilo vedno uspešno. Tako je bilo zato, ker države članice niso mogle v celoti izslediti porekla nobenega od oljčnih olj zunaj svojih nacionalnih meja.

To poročilo je sprejel senat I, ki ga vodi članica Evropskega računskega sodišča Joëlle Elvinger, v Luxembourgju na zasedanju 12. novembra 2025.

Za Evropsko računsko sodišče

Tony Murphy
Predsednik

Priloge

Priloga I – O reviziji

- 01** EU je vodilna svetovna proizvajalka in porabnica oljčnega olja (61 % vse svetovne proizvodnje oziroma 45 % vse svetovne porabe¹) ter vodilna izvoznica oljčnega olja (65 %²). Oljčno olje se proizvaja v devetih državah članicah EU: Španiji, Italiji, Grčiji, Portugalski, Franciji, Sloveniji, Hrvaški, na Cipru in Malti. Proizvodnja oljčnega olja v EU je povečini skoncentrirana v samo štirih državah članicah, ki proizvedejo 99 % vsega oljčnega olja: Španija (60 %), Italija (17 %), Grčija (14 %) in Portugalska (8 %). V obdobju 2022/2023 je bilo za gojenje oljčnih dreves za olje namenjenih približno 4,7 milijona hektarov zemljišč³. Oljčno olje EU je proizvod visoke vrednosti za zunanji trg. V tržnem letu 2023/2024 je imela EU pozitivno trgovinsko bilanco oljčnega olja v višini približno 4,4 milijarde EUR⁴.
- 02** Zakonodaja EU⁵ opredeljuje osem različnih kategorij oljčnega olja (glej [sliko 1](#)), od katerih se štiri lahko prodajajo potrošnikom. Kategorije temeljijo na načinu pridobivanja olja in na nekaterih njegovih značilnostih, kot je kislost. Deviška oljčna olja se pridobivajo neposredno iz oljk, izključno z mehanskimi ali drugimi fizičnimi sredstvi. Rafiniranemu oljčnemu olju se z različnimi fizikalnimi ali kemičnimi postopki spremenijo nekatere značilnosti (običajno okus, vonj in barva). Olje iz oljčnih tropin se po prvem stiskanju ekstrahira z uporabo topil.

¹ Evropska komisija, [Preglednica: oljčno olje](#), povprečje za leta pridelave od 2019/2020 do 2023/2024.

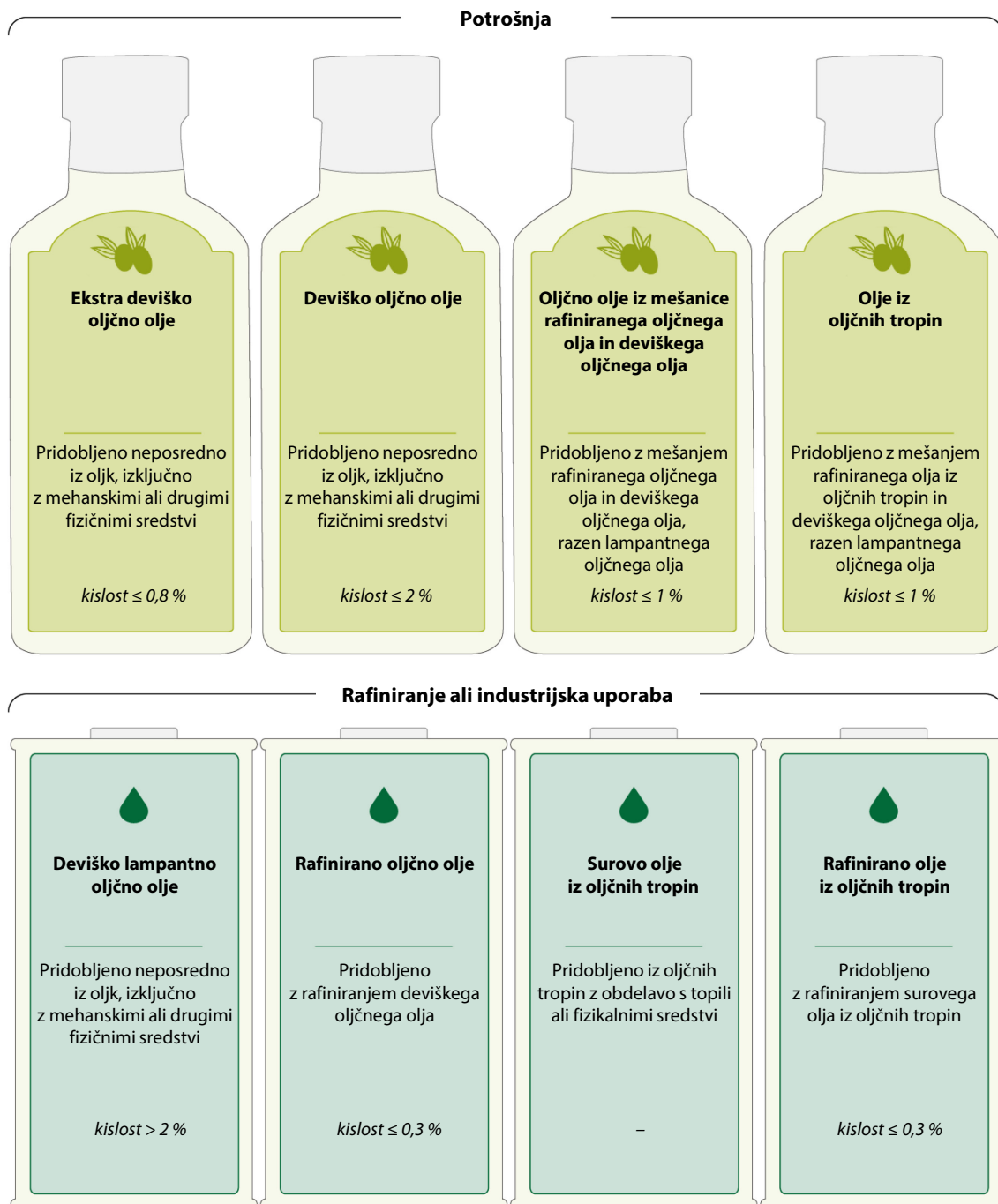
² Evropska komisija, [Oljčno olje – Pregled proizvodnje in trženja oljčnega olja v EU](#).

³ Evropska komisija, [Olive oil short-term outlook](#).

⁴ Evropska komisija, [Preglednica: oljčno olje](#).

⁵ Priloga I, del VII [Uredbe \(EU\) št. 1308/2013](#).

Slika 1 | Kategorije oljčnega olja

Vir: Sodišče na podlagi zakonodaje EU in [informativnega pregleda Evropske komisije o oljčnem olju](#), slika po zgledu [projekta OLEUM](#)

03 EU izvozi količino oljčnega olja, ki ustreza približno 38 % njene letne proizvodnje oljčnega olja, in uvozi približno 9 %⁶, od česar več kot polovico ponovno izvozi. Glavni uvoznici in izvoznici sta Španija (57 % uvoza EU in 56 % izvoza EU) ter Italija (33 % uvoza in 29 % izvoza)⁷. Tunizija je glavna izvoznica v EU (75 % obsega uvoza v letih pridelave v obdobju 2019/2020 in 2023/2024), sledijo ji Turčija (7,8 %), Argentina (3,9 %) in Maroko (3,5 %)⁸. EU večinoma uvaža ekstra deviško oljčno olje, sledi pa mu deviško lampantno oljčno olje. ZDA so največji uvoznik oljčnega olja EU⁹.

Okvir politike

04 Področje oljčnega olja je zelo regulirano. Da bi EU zagotovila visoko raven varstva potrošnikov, je vzpostavila sistem kontrol, ki zagotavlja, da je oljčno olje, ki ga potrošniki lahko kupijo v EU, pristno in varno ter da je njegovo poreklo sledljivo. Pristno oljčno olje je bilo mešano samo z oljčnim oljem in ima kakovost in čistost kategorije, pod katero se prodaja.

05 Oljčno olje je zajeto v posebni zakonodaji, v kateri so določene zahteve glede trženja in sledljivosti:

- [Uredba \(EU\) št. 1308/2013](#), ki opredeljuje različne kategorije oljčnega olja,
- [Uredba \(EU\) 2022/2104](#) glede tržnih standardov, ki določajo posebne zahteve v zvezi z označevanjem, pakiranjem in sledljivostjo,
- [Uredba \(EU\) 2022/2105](#) o preverjanju skladnosti, v kateri je opredeljeno, kako bi morale države članice spoštovati te standarde.

⁶ Evropska komisija, [Podatkovna zbirka Comext](#), povprečje za leta pridelave od 2019/2020 do 2023/2024.

⁷ Evropska komisija, [Preglednica: oljčno olje](#), povprečje za leta pridelave od 2019/2020 do 2023/2024.

⁸ Mednarodni svet za oljke, [Import figures of olive oil in the extra-EU\(27\)](#).

⁹ Evropska komisija, [Olive oil and table olives trade](#).

- 06** Za oljčno olje veljajo tudi zahteve EU glede varnosti hrane¹⁰, zato spada na področje usklajenega okvira EU za uradne kontrole živil¹¹. Da se uvoženemu oljčnemu olju dovoli vstop na evropski trg, mora biti skladno s pravili EU o varnosti hrane in tržnimi standardi za oljčno olje. Pri uvozu ustekleničenega oljčnega olja je treba upoštevati tudi veljavna pravila o označevanju in pakiranju¹². Pri uvozu je treba opraviti preverjanje skladnosti in uradne kontrole na podlagi tveganja bodisi na mejnih kontrolnih točkah bodisi v poznejših fazah (kot so skladiščenje, predelava, stekleničenje ali maloprodaja).

Vloge in pristojnosti

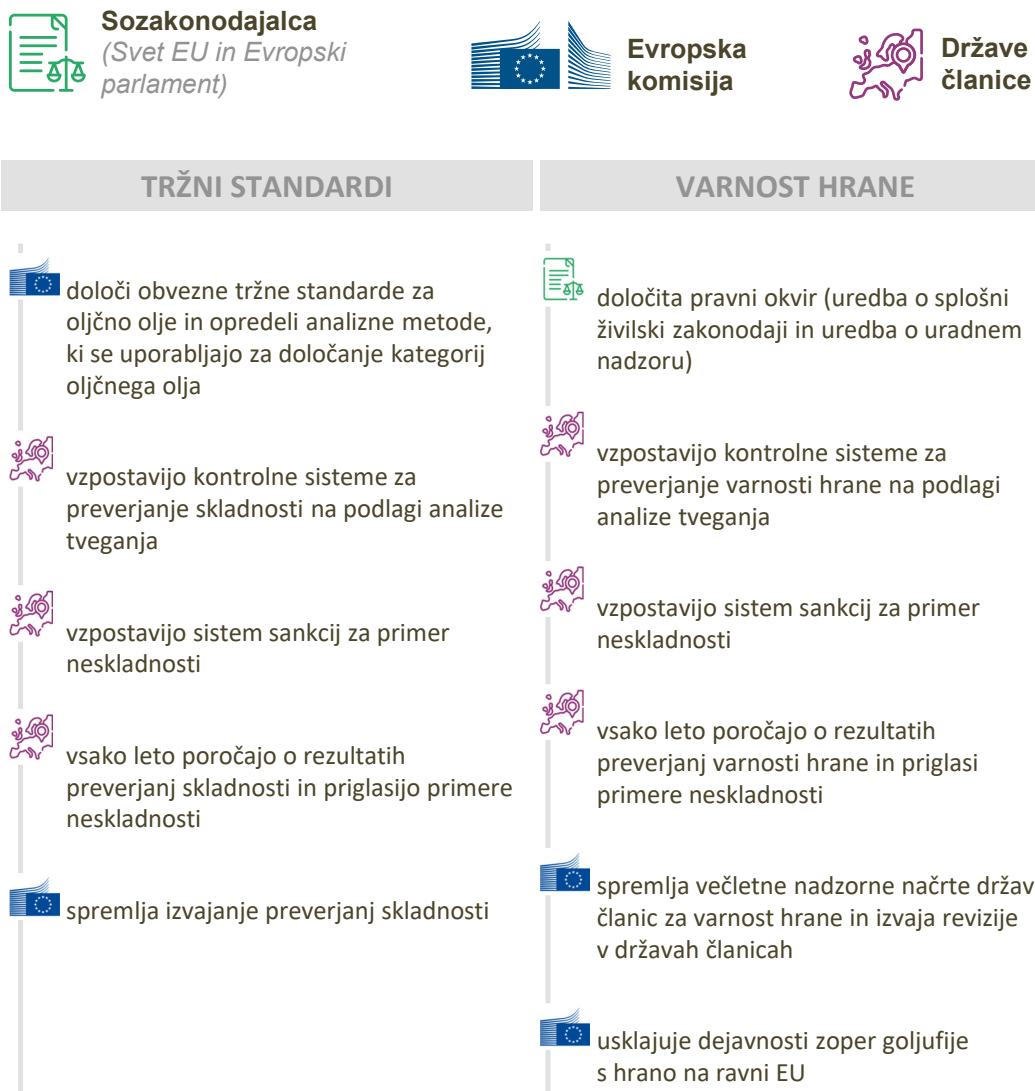
- 07** Vloge in pristojnosti Komisije in držav članic v zvezi z kontrolnimi sistemi za oljčno olje so pojasnjene na [sliki 2](#). Generalni direktorat za kmetijstvo in razvoj podeželja (GD AGRI) je pristojen za vidike, povezane s tržnimi standardi, za tiste, povezane z varnostjo hrane, pa Generalni direktorat za zdravje in varnost hrane (GD SANTE).

¹⁰ Uredba (ES) št. 178/2002.

¹¹ Uredba (EU) 2017/625.

¹² Uredba (EU) št. 1169/2011 o zagotavljanju informacij o živilih potrošnikom.

Slika 2 | Vloge in pristojnosti v zvezi s kontrolnimi sistemi za oljčno olje v EU

Vir: Sodišče

08 Uredba (EU) 2022/2104 državam članicam omogoča nekaj prožnosti pri določanju posebnih standardov, na primer, ali naj prepovejo mešanje oljčnega olja z drugimi rastlinskimi olji, ali naj dovolijo velikosti embalaže, ki presegajo dimenzije iz Uredbe, ter ali naj določijo pravila v zvezi z navedbo leta pridelave. Komisija spremlja izvajanje teh nacionalnih pravil. Poleg tega so nekatere države članice, kot sta Španija in Italija, določile svoja nacionalna pravila (npr. glede sledljivosti), ki so strožja od zahtev EU.

Obseg revizije in revizijski pristop

- 09** Sodišče je preučilo kontrolne sisteme, ki so jih vzpostavile države članice in Komisija, da bi zagotovile, da je oljčno olje, ki se prodaja v EU, pristno (kar zadeva kategorije oljčnega olja), varno za zaužitje in da je poreklo mogoče izslediti do izvora. Sodišče je ocenilo, ali imajo države članice uspešen sistem preverjanj in kazni v zvezi s skladnostjo oljčnega olja s tržnimi standardi, onesnaževali in sledljivostjo. Ocenilo je tudi, ali Komisija nadzoruje kontrolne sisteme držav članic in zagotavlja podporo. Revizija ni zajemala vseh zahtev za označevanje oljčnega olja, na primer v zvezi s hranilno vrednostjo, niti posebnih zahtev glede sledljivosti za ekološko oljčno olje.
- 10** Zajemala je obdobje od leta 2018 do leta 2023, vendar je Sodišče uporabilo najnovejše razpoložljive informacije, kjer je bilo to mogoče. Sestalo se je z uslužbenci Komisije (GD SANTE, GD AGRI) in opravilo razgovore z uslužbenci ustreznih organov v Belgiji, Grčiji, Španiji in Italiji. Te države članice je izbralo, ker Grčija, Španija in Italija proizvedejo približno 91 % oljčnega olja v EU. Med državami, ki niso proizvajalke, je Belgija največja izvoznica oljčnega olja iz EU in uvoznica oljčnega olja s poreklom zunaj EU¹³. Različni viri, iz katerih je Sodišče pridobilo dokaze, so navedeni na [sliki 3](#).

Slika 3 | Delo, ki ga je opravilo Sodišče

Dokumentacijski pregled uredb EU, smernic in poročil Komisije, revizijskih poročil, strokovnih dokumentov in dokumentov odborov ter obvestil o neskladnosti v podatkovni zbirki Komisije

Razgovori s predstavniki Komisije in organi držav članic

Dokumentacijski pregled nacionalnih/regionalnih pravil, načrtov nadzora in poročil obiskanih držav članic

Opazovalno preverjanje gospodarskih subjektov v sektorju oljčnega olja, ki ga izvedejo pristojni organi obiskanih držav članic

Vir: Sodišče

- 11** Poleg navedenega je Sodišče izvedlo študijo primera, da bi iz oljčnega olja, ki se prodaja potrošnikom, pridobilo dodatne in neposredne dokaze o skladnosti s standardi. Kupilo je 28 različnih oljčnih olj – sedem v vsaki od držav članic, ki jih je obiskalo med revizijo – in dalo testirati vse značilnosti iz [Uredbe \(EU\) 2022/2104](#) (glej [Prilogo III](#)) v neodvisen laboratorij. Pristojne organe je tudi prosilo, naj mu posredujejo evidence o sledljivosti teh oljčnih olj, da bi preverilo, ali je poreklo oljčnega olja mogoče izslediti do izvora.

¹³ Evropska komisija, *Olive oil and table olives trade*.

Priloga II – Pregled ustreznih parametrov kakovosti in čistosti za ekstra deviško oljčno olje ter metod analize

V spodnji tabeli so navedeni parametri v vrstnem redu, v katerem jih je treba preizkusiti (če se ta vrstni red ne upošteva, je treba preizkusiti vse parametre). Takoj ko eden od rezultatov pokaže, da olje ne ustreza deklarirani kategoriji, se lahko preizkušanje ustavi.

Št.	Parameter	Vrsta parametra	Razlogi za preskušanje tega parametra	Metoda Mednarodnega sveta za oljke
1	Kislost (v %)	Kakovost	Je pokazatelj kakovosti oljk: če so oljke poškodovane, prezrele ali pa niso predelane takoj po obiranju, je kislost večja.	COI/T.20/Doc. št. 34 (Določanje prostih maščobnih kislin, metoda v hladnem)
2	Peroksidno število (O ₂ meq/kg)	Kakovost	Označuje stopnjo oksidacije (stanje ohranjenosti olja)	COI/T.20/Doc. št. 35 (Določanje peroksidnega števila)
3	UV absorbanca (K268 ali K270)	Kakovost	Z njo se ugotavlja stopnja poslabšanja kakovosti: kolikor dlje se oljčno olje skladišči, toliko večja je UV absorbanca, s tem pa nižja kakovost.	COI/T.20/Doc. št. 19 (Spektrofotometrično merjenje v UV področju)
4	UV absorbanca (ΔK)	Kakovost		
5	UV absorbanca (K232)	Kakovost		
6	Organoleptična ocena	Kakovost	Omogoča odkrivanje nekaterih negativnih lastnosti in merjenje intenzivnosti pozitivnih lastnosti (sadežnost, grenkost in pikantnost).	COI/T.20/Doc. št. 15 (Senzorična analiza oljčnega olja – Metoda za organoleptično ocenjevanje deviškega oljčnega olja) – razen točk 4.4 in 10.4
7	Etilni estri maščobnih kislin (mg/kg)	Kakovost	Je pokazatelj fermentacije oljk pred ekstrakcijo olja.	COI/T.20/Doc. št. 33 (Določanje metilnih estrov maščobnih kislin s plinsko kromatografijo)

Št.	Parameter	Vrsta parametra	Razlogi za preskušanje tega parametra	Metoda Mednarodnega sveta za oljke
8	Stigmastadieni (mg/kg)	Čistost	Uporablja se za ugotavljanje, ali je bilo oljčno olje rafinirano.	COI/T-20/Doc. št. 11 (Določanje stigmastadienov v rastlinskih oljih)
9	Trans-izomeri maščobnih kislin (%)	Čistost	Uporablja se za ugotavljanje, ali je bilo oljčno olje rafinirano oziroma ali je bilo mešano z drugimi olji, ki so bila rafinirana ali hidrogenirana.	COI/T.20/Doc. št. 33 (Določanje metilnih estrov maščobnih kislin s plinsko kromatografijo)
10	Sestava maščobnih kislin	Čistost	Uporablja se za ugotavljanje, ali je bilo dodano olje, ki ni oljčno olje.	
11	Δ ECN42	Čistost	Uporablja se za preverjanja, ali je dodano semensko olje.	COI/T.20/Doc. št. 20 (Določanje razlike med dejansko in teoretično vsebnostjo triacilglicerolov z ekvivalentnim ogljikovim številom (ECN) 42)
12	Sestava sterolov in skupna vsebnost sterolov	Čistost	Uporablja se za označevanje olj, ki vsebujejo tuja olja (tj. ne iz oljk).	COI/T.20/Doc. št. 26 (Določanje sestave in vsebnosti sterolov, triterpenskimi dialkoholov in alifatskih alkoholov s kapilarno plinsko kromatografijo)
13	Eritrodiol in uvaol (%)	Čistost	Določa, ali so bile uporabljene oljčne tropine.	
14	Voski (mg/kg) C42+C44+C46	Čistost	Določa, ali so bile uporabljene oljčne tropine.	COI/T.20/Doc. št. 28 (Določanje vsebnosti voskov, metilnih estrov maščobnih kislin in etilnih estrov maščobnih kislin s kapilarno plinsko kromatografijo)

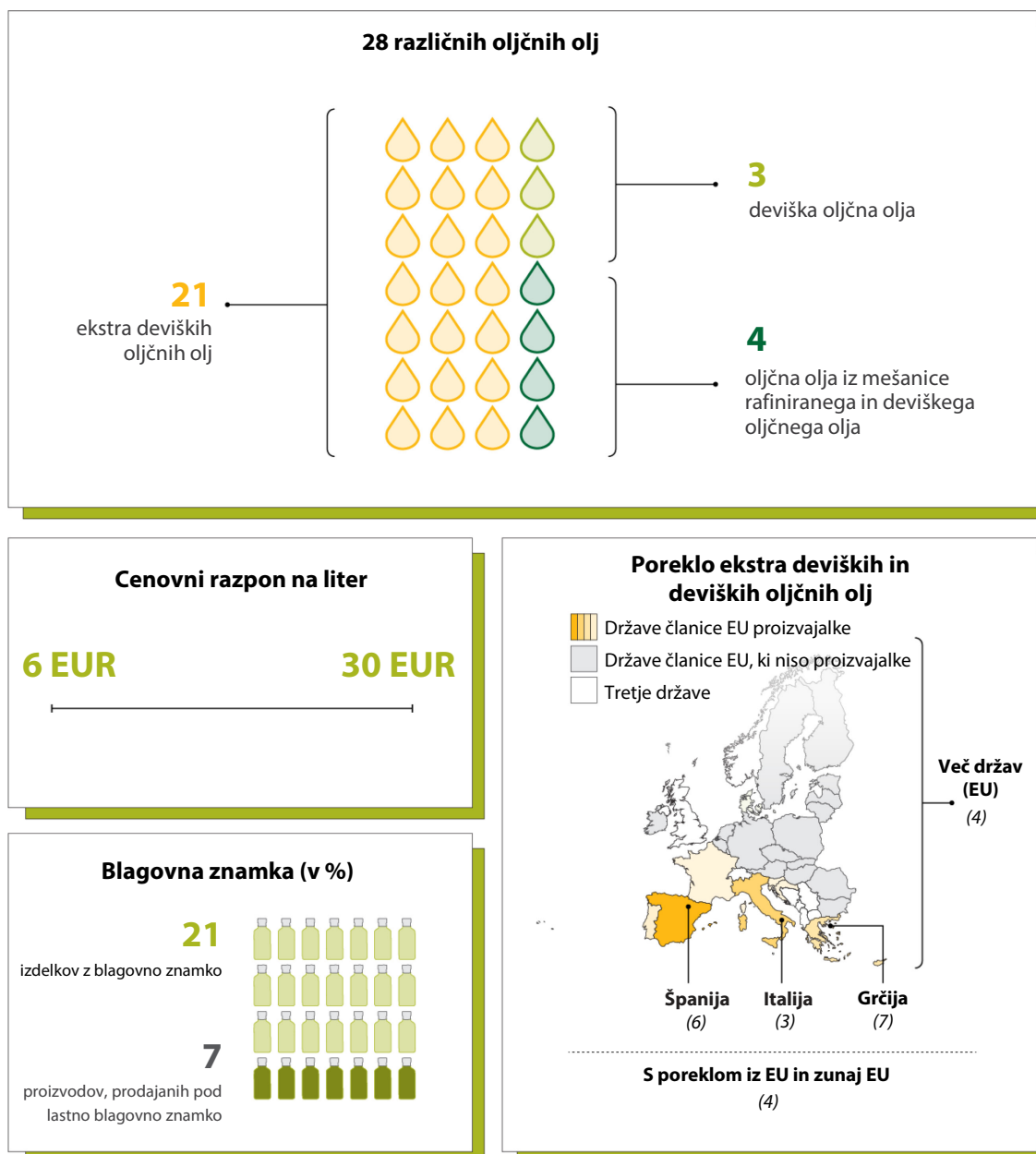
Št.	Parameter	Vrsta parametra	Razlogi za preskušanje tega parametra	Metoda Mednarodnega sveta za oljke
15	2-gliceril monopalmitat (%)	Čistost	Z njim se meri ponarejanje z drugimi vrstami olja, kot je palmovo olje ali druga rastlinska olja, ali se pokaže stopnja predelave olja (rafiniranje ali visoke temperature).	COI/T.20/Doc. št. 23 (Določanje deleža 2-gliceril monopalmitata)

Vir: Evropsko računsko sodišče na podlagi prilog I in III k [Uredbi \(EU\) 2022/2105](#) ter predstavitev držav članic na sestankih delovne skupine za oljčno olje

Priloga III – Študija primera

Sodišče je v vsaki obiskani državi na dveh maloprodajnih mestih kupilo sedem različnih oljčnih olj, ki so bila analizirana v laboratoriju in z organoleptično oceno, da bi se določile njihove značilnosti. Izbralo je oljčna olja različnih kategorij in porekla (če so bila na voljo), vključno s proizvodi z blagovno znamko in proizvodi, prodajanimi pod lastno blagovno znamko, vsa istega leta pridelave (2023/2024) (glej [sliko 1](#)). Izbira torej ni temeljila na analizi tveganja, vendar se je Sodišče izogibalo steklenicam, izpostavljenim razmeram, v katerih bi se lahko poslabšala kakovost, na primer toploti in svetlobi. Steklenice je s prevozom ob nadzorovani temperaturi poslalo v laboratorij v eni od držav članic EU, ki ni bila vključena v revizijo. Laboratorij, ki ga je priznal Mednarodni svet za oljke, je izvedel fizikalno-kemijske analize in organoleptične ocene, da bi določil značilnosti oljčnih olj.

Slika 1 | Študija primera – značilnosti kupljenih oljčnih olj

Vir: Sodišče

Priloga IV – Možni viri onesnaženja oljčnega olja

Onesnaževalo	Možni vir onesnaženja
Ostanki pesticidov	Pesticidi, ki jih oljkarji uporabljajo za preprečevanje ali obvladovanje bolezni (kot so glive ali bakterije) ali za pomoč pri obvladovanju žuželk in drugih škodljivcev, ki lahko poškodujejo oljna drevesa in zmanjšajo donos (npr. oljna muha ali oljni molj)
Policiklični aromatski ogljikovodiki	Onesnaženje lupine oljk z okoljskimi dejavniki (prah in delci zaradi dima in onesnaženosti zraka) Onesnaženje oljčnega olja zaradi hlapov ob izgorevanju med postopkom ekstrakcije
Težke kovine (svinec, kadmij, živo srebro)	Tla in zrak, ki sta bila onesnažena s težkimi kovinami zaradi industrializacije Pesticidi ali gnojila
Dioksini	Uporaba nekaterih herbicidov in pesticidov lahko povzroči nastanek dioksina. Dioksini so stranski produkt zgorevanja, sežiganja in drugih industrijskih procesov.
Poliklorirani bifenili (PCB)	Poliklorirani bifenili so se pogosto uporabljali v industrijskih proizvodih (npr. mazivah, barvah, premazih), dokler niso bili v 80. letih prejšnjega stoletja v večini držav prepovedani. So zelo obstojni v okolju, zato lahko oljna drevesa absorbirajo ta onesnaževala iz tal in vode.
Glicidil estri, 2-monokloropropandiol (MCPD) in estri 3-MCPD	Ta onesnaževala, ki nastanejo zaradi toplote, se pojavijo pri rafiniranju rastlinskih olj pri visokih temperaturah.
Ogljikovodiki mineralnih olj (MOSH/MOAH)	Ogljikovodiki mineralnih olj lahko izvirajo iz različnih virov, med drugim iz maziv, ki se uporabljajo v strojih za predelavo živil, embalažnih materialov in onesnaženja okolja.
Mehčala	Embalaža ali drugi materiali, namenjeni za stik z živili, ki so jim bila dodana mehčala, da bi material postal prožnejši, odpornejši in bi se z njim lažje rokovalo
Mikotoksini	Pri neustrezno skladiščenih oljkah (npr. v toplih, vlažnih pogojih) se lahko razvijejo plesni, ki lahko proizvedejo mikotoksine. Mikotoksini so strupene spojine, ki jih proizvajajo nekatere vrste gliv.
Eruka kislina	Eruka kislina je naravno prisotna v repičnem olju in gorčičnem olju ter velja za škodljivo, če se zaužije v velikih količinah. V oljčnem olju se lahko pojavi pri navzkrižni kontaminaciji (če se oljčno olje predeluje ali skladišči v objektih, v katerih se ravna tudi z oljem z visoko vsebnostjo eruka kisline) ali ponarejanju (mešanica z neoljčnim oljem).

Vir: Sodišče na podlagi pregleda literature

Priloga V – Onesnaževala, ki jih države članice vključijo v svoje načrte nadzora za kategorijo „maščobe in olja”

	Španija	Italija	Grčija	Belgija
Policiklični aromatski ogljikovodiki	X	X	X	X
Dioksini in poliklorirani bifenili	X	X	X	X
Glicidil estri, 2- in estri 3-MCPD	X	X	X	
Eruka kislina	X	X		
Težke kovine (svinec, kadmij, živo srebro)	X	X		X
Mikotoksini	X			

Vir: Sodišče na podlagi načrtov vzorčenja držav članic za obdobje 2018–2023

Okrajšave

EFSA	Evropska agencija za varnost hrane
MOAH	Aromatski ogljikovodiki mineralnih olj
MOH	Ogljikovodiki mineralnih olj
MOSH	Nasičeni ogljikovodiki mineralnih olj
MRL	Mejna vrednost ostankov

Glosar

Fizikalno-kemijska analiza	Laboratorijski testi za določanje vrednosti za sklop fizikalnih in kemijskih lastnosti oljčnega olja.
Organoleptična ocena	Uradna metoda odkrivanja, merjenja in opisovanja pozitivnih in negativnih značilnosti oljčnega olja s človeškimi čutili (okus in voh).
Preverjanje skladnosti oljčnega olja	Preverjanje, ali je oljčno olje skladno s pravili EU o kategorizaciji in trženju.

Odgovori Komisije

<https://www.eca.europa.eu/sl/publications/sr-2026-01>.

Časovnica

<https://www.eca.europa.eu/sl/publications/sr-2026-01>.

Revizijska ekipa

Sodišče v posebnih poročilih predstavlja rezultate svojih revizij politik in programov EU ali tem upravljanja, ki se nanašajo na posamezna področja proračuna. Te revizijske naloge izbere in oblikuje tako, da imajo kar največji možni učinek, pri čemer upošteva tveganja za smotrnost poslovanja ali skladnost, višino zadevnih prihodkov ali porabe, pričakovan razvoj dogodkov ter politični in javni interes.

To revizijo smotrnosti je opravil revizijski senat I – Trajnostna raba naravnih virov, ki ga vodi članica Sodišča Joëlle Elvinger. Revizijo je vodila članica Sodišča Joëlle Elvinger, pri njej pa so sodelovali vodja njenega kabineta Ildikó Preiss, ataše v njenem kabinetu Paolo Pesce, vodilni upravni uslužbenec José Parente, vodja naloge Els Brems, namestnica vodje naloge Greta Kapustaitė ter revizorja Vincenza Ferrucci in Stéphane Gilson. Jezikovno podporo sta zagotovili Kyriaki Kofini in Zoe Amador Martínez, grafično pa Alexandra Damir-Binzaru.

Od leve proti desni: Ildikó Preiss, Greta Kapustaitė, José Parente, Joëlle Elvinger, Paolo Pesce, Vincenza Ferrucci in Zoe Amador Martínez

AVTORSKE PRAVICE

© Evropska unija, 2026

Politika Evropskega računskega sodišča (Sodišča) glede ponovne uporabe je določena v njegovem sklepu o politiki odprtih podatkov in ponovni uporabi dokumentov [ECA Decision No 6-2019](#).

Če ni drugače navedeno (npr. v posameznih obvestilih o avtorskih pravicah), so vsebine Sodišča, ki so v lasti EU, pod licenco [Creative Commons Attribution 4.0 International \(CC BY 4.0\)](#). Praviloma je zato ponovna uporaba dovoljena, če se ustrezno navede vir in označijo morebitne spremembe. Kdor ponovno uporabi vsebine Sodišča, ne sme potvoriti prvotnega pomena ali sporočila. Sodišče ni odgovorno za morebitne posledice ponovne uporabe.

Če so na gradivu prikazane določljive fizične osebe, npr. na fotografijah uslužbencev Sodišča, ali če gradivo vsebuje dela tretjih oseb, je treba pridobiti dodatne pravice.

Kadar je pridobljeno tako dovoljenje, se z njim razveljavi in nadomesti zgoraj omenjeno splošno dovoljenje, zato morajo biti v njem jasno navedene morebitne omejitve glede uporabe.

Za uporabo in prikazovanje vsebin, katerih lastnica ni EU, je morda treba pridobiti dovoljenje neposredno od imetnikov avtorskih pravic.

Fotografija na naslovnici: © Tesal – stock.adobe.com

Sliki 2 in 3, slika 2 v Prilogi I ter slika 1 v Prilogi III – ikone so bile oblikovane z uporabo virov [Flaticon.com](#). © Freepik Company S.L. Vse pravice pridržane.

Programska oprema ali dokumenti, za katere veljajo pravice industrijske lastnine, kot so patenti, blagovne znamke, registrirani modeli, logotipi in imena, niso vključeni v politiko Sodišča glede ponovne uporabe.

Na spletiščih institucij Evropske unije znotraj domene europa.eu so povezave do spletišč tretjih oseb. Ker Sodišče na ta spletišča ne more vplivati, vas poziva, da preberete njihove dokumente o politiki glede varstva osebnih podatkov in avtorskih pravic.

Uporaba logotipa Sodišča

Logotip Sodišča se ne sme uporabljati brez predhodnega soglasja Sodišča.

HTML	ISBN 978-92-849-6090-3	ISSN 1977-5784	doi:10.2865/3619748	QJ-01-25-058-SL-Q
PDF	ISBN 978-92-849-6091-0	ISSN 1977-5784	doi:10.2865/1381990	QJ-01-25-058-SL-N

CITIRANJE TE PUBLIKACIJE

Evropsko računsko sodišče, [Posebno poročilo 01/2026](#): Kontrolni sistemi za oljčno olje v EU
– Okvir je celovit, a se ne izvaja enotno, Urad za publikacije Evropske unije, 2026.

EU je vodilna svetovna proizvajalka, potrošnica in izvoznica olivnega olja. Komisija in države članice so vzpostavile kontrolne sisteme za zagotovitev, da je oljčno olje, ki se prodaja v EU, pristno (tj. da ustreza deklarirani kategoriji oljčnega olja), varno za zaužitje in da je njegovo poreklo mogoče izslediti do izvora. Sodišče je preučilo uspešnost teh kontrolnih sistemov in to, ali Komisija nadzoruje te mehanizme v državah članicah in zagotavlja podporo. Ugotovilo je, da obstaja celovit pravni okvir EU za preverjanja oljčnega olja, vendar ga države članice ne uporabljajo enotno. Komisiji priporoča, naj okrepi svoj nadzor, pojasni in izboljša nekatera pravila in zahteve ter podpira države članice pri izboljšanju sledljivosti oljčnega olja.

Posebno poročilo Sodišča v skladu z drugim pododstavkom člena 287(4) PDEU.

EVROPSKO
RAČUNSKO
SODIŠČE

Urad za publikacije
Evropske unije

EVROPSKO RAČUNSKO SODIŠČE
12, rue Alcide De Gasperi
1615 Luxembourg
LUKSEMBURG

Tel.: +352 4398-1

Vprašanja: eca.europa.eu/sl/contact

Spletišče: eca.europa.eu

Družbena omrežja: @EUauditors